

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕРКОВНИЙ ВІСНИК

ПОДІЯ ЦЕРКВА

№ 1 (17)

2021

СІЧЕНЬ-ЛЮТИЙ

ЗМІСТ

2. СВЯЩЕННИЙ СИНОД

6. ОФІЦІЙНІ ЗАЯВИ
ТА ЗВЕРНЕННЯ

14. РІЧНИЦЯ ІНТРОНІЗАЦІЇ

22. ІНТЕРВ'Ю

30. КАТЕХИТИЧНА РУБРИКА

- На білих крилах пісень

34. З ІСТОРІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ

- Святитель Петро Могила –
будівничий Київських святинь

40. КОЛОНКА ПРОТОІЕРЕЯ
БОГДАНА ГУЛЯМОВА

- Слова і смисли

44. КИЇВСЬКІ СВЯТИТЕЛІ

- Митрополит Київський
і всієї Руси Іоан IV (1164 – 1166)

48. ХРОНІКА КИЇВСЬКОЇ
МИТРОПОЛІЇ

68. НЕКРОЛОГ

70. ДУХОВНА БЕСІДА

- Свята вода

ПРО РЕДАКЦІЮ ЖУРНАЛУ

Журнал «Український церковний вісник Помісна Церква» – офіційне видання Київської Митрополії Української Православної Церкви (Православної Церкви України).

Видається з благословення Митрополита Київського і всієї України Епіфанія.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:
священник Іван Сидор

Голова редакційної ради:
протоієрей Богдан Гулямов

Технічний редактор:
диякон Орест Жигало

Літературний редактор:
священник Захар Залізний

Фото: диякон Андрій Сидор

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

вул. Трьохсвятительська, 8
м. Київ, 01001

Телефон: (044) 278-41-45
E-mail: info@pomisna.info
Сайт: www.pomisna.info

Свідectво про реєстрацію:
КВ 24310-14150Р від 10.02 2020

© Засновано
16 вересня 2019 року
№ 1 (17), січень-лютий

Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За достовірність фактів відповідають автори. Застерігаємо за собою право скорочувати матеріали. Деякі світлини в журналі взяті з відкритих джерел у мережі Інтернет. При використанні матеріалів, опублікованих в журналі, посилання на журнал «Помісна Церква» обов'язкове.

На обкладинці – митрополит Вінницький і Барський Симеон від імені Священного Синоду, єпископату та духовенства, чернецтва і мирян вітає Предстоятеля з черговою річницею земного життя і з другою річницею Першосвятительського служіння (03.02.2021 р.).

ОФІЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗАСІДАННЯ СВЯЩЕННОГО СИНОДУ 2 ЛЮТОГО 2021 РОКУ

Під головуванням Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Еліфанія 2 лютого 2021 року у Митрополичому домі при Соборі Святої Софії у Києві відбулося перше у 2021 році засідання Священного Синоду Української Православної Церкви (Православної Церкви України). У засіданні взяли участь усі його члени окрім відсутнього за станом здоров'я митрополита Галицького Андрія.

З метою наближення практики оформлення документів Священного Синоду до сучасних зразків та враховуючи норми законодавства України щодо оформлення рішень було ухвалено «Тимчасовий порядок оформлення документів Священного Синоду Української Православної Церкви (Православної Церкви України)», який буде використовуватися на період до врегулювання відповідних питань у статутних документах УПЦ (ПЦУ).

За поданням архієпископа Вінницького і Тульчинського Михаїла у зв'язку зі смертю архімандрита Серафима (Котлярова) намісником Свято-Федорівського монастиря Вінницько-Тульчинської єпархії призначений ієромонах Євсей (Біленський).

На прохання архієпископа Харківського і Ізюмського Афанасія Синод вирішив змінити статус монастиря з жіночого на чоловічий, перейменувати Свято-Богоявленський Харківський жіночий

монастир у с. Харківці Пирятинського району Полтавської області Української Автокефальної Православної Церкви на Чоловічий монастир святого пророка Іллі Харківсько-Полтавської єпархії УПЦ (ПЦУ), який буде розміщений у м. Пирятин.

Синод розглянув та взяв до відома річні звіти єпархій Православної Церкви України за 2020 рік.

Синод констатував, що під час триваючої російської гібридної агресії проти України особливе занепокоєння викликають намагання агресора використати прямий чи опосередкований вплив на окремих суддів з метою ухвалення ними рішень, що руйнують державну незалежність України.

Зокрема йдеться про намагання заблокувати дію та скасувати закон №2662, яким передбачено обов'язок релігійних організацій, що мають свій керівний центр у країні-агресорі, тобто в Російській Федерації, у своїй офіційній назві вказувати приналежність до такого релігійного центру. Заслухавши інформацію щодо можливого незаконного впливу політиків проросійського спрямування, прихильників Московського патріархату на ухвалення низки резонансних судових рішень Священний Синод вирішив прийняти та опублікувати з цього приводу свою Заяву.

На цьому засіданні Священного Синоду було завершено.

ЗАЯВА СВЯЩЕННОГО СИНОДУ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ (ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ)

Священний Синод Української Православної Церкви (Православної Церкви України) на своєму засіданні 2 лютого 2021 р. розглянув поширену у відкритих джерелах інформацію щодо можливого незаконного впливу політиків проросійського спрямування, прихильників Московського патріархату на ухвалення низки резонансних судових рішень. Висловлюючи серйозну стурбованість з цього приводу, Священний Синод заявляє наступне:

1. Незалежність судочинства, ухвалення судами рішень виключно на основі норм права, законів, недопустимість зовнішнього втручання у здійснення правосуддя, особливо коли йдеться про прямий підкуп або інший корупційний вплив, мають суворо дотримуватися. Адже таким є не лише зобов'язання суддів перед світським законом, але і перед законом Божим.

У Священному Писанні сказано: «Бо Я, Господь, люблю правосуддя, ненавижду грабіжництво з насильством» (книга пророка Ісаї 61:8); «Блаженні ті, хто чинить правосуддя і дотримується справедливості» (Псалом 105:3); «Дотримання правди і правосуддя більш угодне Господу, ніж жертва» (книга Притч 21:3).

Водночас слово Боже називає нечестивцями тих, хто за хабарі викривляє правду під час судочинства: «Нечестивий бере подарунок з пазухи, щоб викривити путі правосуддя» (книга Притч 17:23). За такі злочини кожен винний буде відповідати перед Богом, Який є істинним та непідкупним Суддею, як про це сказано: «Де мала б бути правда, там кривда; де мало б бути правосуддя, там беззаконня. І сказав я у серці своєму: «праведного і нечестивого буде судити Бог; тому що час для всякої речі і суд над усякою справою там» (книга Екклесіаст 3:16-17). Покарання Божого за злочини ніхто не уникне, якщо не покається і не виправиться: «Лжесвідок не залишиться непокараним, і хто говорить неправду, не врятується» (книга Притч 19:5).

1. Під час триваючої російської гібридної агресії проти України наше особливе занепокоєння викликають намагання агресора використати прямий чи опосередкований вплив на окремих суддів з метою ухвалення ними рішень, що руйнують державну незалежність України. Суспільство і держава мають давати відсіч таким намаганням, а винні мають притягатися до відповідальності.
2. У цьому контексті Священний Синод особливо занепокоєний повідомленнями про намагання через судові рішення вплинути на релігійну ситуацію в Україні. Зокрема йдеться про

намагання заблокувати дію та скасувати закон №2662, яким передбачено обов'язок релігійних організацій, що мають свій керівний центр у країні-агресорі, тобто в Російській Федерації, у своїй офіційній назві вказувати приналежність до такого релігійного центру.

Митрополія Московського Патріархату в Україні вперто ігнорує цей закон. Будучи справді частиною Російської Православної Церкви, як це зазначене у відповідних статутних документах обох структур, підпадаючи під ознаки, вказані у законі, релігійне об'єднання під назвою «Українська Православна Церква» та релігійні організації, що входять до нього, прикриваючись рішенням судді, що публічно демонструє прихильність до Московського патріархату, вже два роки не виконує вимоги законодавства України.

Наслідком такого ігнорування стало те, що керівництво релігійних організацій, приналежних до Московського патріархату в Україні, не може вносити змін до Єдиного державного реєстру, не може змінити вказаних у реєстрі керівників на інших, не може реєструвати нові релігійні організації.

Однак замість того, щоби зробити одне з двох – або стати справді незалежним українським релігійним об'єднанням, вийшовши з російського підпорядкування, або виконати вимоги закону України, виклавши свою назву у відповідності до своєї справжньої юрисдикційної належності – Московський патріархат в Україні покладає сподівання на скасування закону №2662 Конституційним судом.

1. У Конституційному суді України розглядається подання низки проросійських політиків від 18 січня 2019 р. щодо скасування закону №2662.

Приклад публічного викриття Сполученими Штатами Америки народного депутата України Андрія Деркача – особи, яка протягом тривалого часу мала і очевидно продовжує мати значний вплив на структури і керівництво Московського патріархату в Україні, – як «активного російського агента» засвідчує, що такі «активні російські агенти» можуть бути і серед його колег.

Відтак використання ними або іншими проросійськими силами своїх впливів на судочинство насправді можна оцінити як ще один інструмент гібридної агресії Кремля проти України. Ми рішуче налаштовані протистояти цій агресії, та закликаємо до цього всіх, хто любить Україну, незалежно від ставлення до релігії.

Ми також закликаємо нашу державу і міжнародних партнерів України звернути увагу на зазначені потенційні загрози і не допустити їх здійснення.

1. Користуючись нагодою Священний Синод знову закликає керівництво Московського патріархату в Україні не надіятися «на князів, на синів людських» (Псалом 145:3), на проросійських політиків та їхні впливи, а визнати правду, послідувати Томосу про автокефалію Української Православної Церкви і розпочати з Православною Церквою України конструктивний діалог.

*Від імені Священного Синоду –
Епіфаній Митрополит Київський і всієї
України, Предстоятель Православної
Церкви України*

ЛИСТ БЛАЖЕННІЙШОГО МИТРОПОЛИТА ЕПІФАНІЯ ДО ВСЕЛЕНСЬКОГО ПАТРІАРХА ВАРФОЛОМІЯ З НАГОДИ ДРУГОЇ РІЧНИЦІ ВРУЧЕННЯ ТОМОСУ ПРО АВТОКЕФАЛІЮ ПЦУ

В ХРИСТОС
НАРОДИВСЯ!
ВСЕСВЯТІЙШИЙ ВЛАДИКО,

Прийшла вдруге річниця підписання та кенотичного надання Вашими священними руками і Константинопольською Церквою Матір'ю Томоса Автокефалії Святійшій Церкві України.

Скільки добрих емоцій, скільки спогадів, скільки сумних та приємних подій сталося від того нашого подвійного Богоявлення!

Довгий час Церква України терпіла через несправедливість, через порушення канонічного порядку, боролася за утвердження правди. І воля Господа була на те, щоби покоління перед нами і ми самі пройшли цей шлях, «Бо хто підносить себе, той принижений буде, а хто понижує себе, той піднесеться» (Мф. 23:12).

Ми терпіли – і наше терпіння Бог винагородив. Ви, Ваша Всесвятосте, і Матір Церква зігріли нас своєю любов'ю, втішили нас у скорботі, зняли з нас тягарі, які були покладені супротивниками правди. Як послі святого князя Володимира у Святій Софії

Константинопольській не знали, були вони на небі чи на землі, коли бачили службу Патріарха, так і ми не можемо висловити всю радість, яка нас наповнювала в день Хрещення Господнього два роки тому, коли ми єдналися з Вами у Святій Євхаристії та у молитвах прославлення Святого Богоявлення. Про що мені говорити, про що сповіщати від свого смиренного серця та від імені поважної Ієрархії, священного кліру та побожного народу Святійшої Церкви України! Лише про вдячність Богові та Вам. Нехай Господь Бог дарує Вам, Всесвятійший владико, многії літа, енергійні, здорові, плідні, у силі душі та сміливості, і для присоромлення тих, хто здійснюють усілякими способами гоніння на Материнський корабель Церкви Константинопольського престолу.

**Многії літа, Всесвятійший владико!
Із надзвичайною вдячністю Ваш брат
та співслужитель Вашої Всесвятості істинно
у Господі та у всеготовності –
† Київський Епіфаній**

ДУХОВЕНСТВО І ВІРЯНИ ПРИВІТАЛИ ПРЕДСТОЯТЕЛЯ З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

У день свята Собору Пресвятої Богородиці, 8 січня 2021 року, Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію в кафедральному храмі Православної Церкви України – Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Його Блаженству співслужили архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій, архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Васильківський Лаврентій, єпископ Шепетівський Адріан, братія Золотоверхої обителі та духовенство міста Києва й області. Наприкінці відправи архієпископ Агапіт виголосив вітання на адресу Предстоятеля помісної Української Православної Церкви від імені єпископату, духовенства та вірних:

«Ваше Блаженство, дорогий наш Предстоятелю і священноархімандрите цього Михайлівського Золотоверхого монастиря! Христос народився! Від імені архієреїв, духовенства, чернецтва і мирян нашої помісної Української Православної Церкви, яку за покликанням Божим і за обранням Всеукраїнського Об'єднавчого Собору Ви вже третій рік плідно і успішно очолюєте, від імені повноти Київської єпархії, для якої Ви є безпосереднім керуючим архієреєм та духовним отцем, від Київської православної богословської академії, добробутом і розвитком якої Ви незмінно опікуєтесь, від братії цього Золотоверхого Михайлівського монастиря, для якого Ви є духовним главою і настоятелем, від парафіян цього кафедрального собору, який два роки тому став духовним центром для наймолодшої у Диптиху, але давньої і славної своєю історією Православної Церкви України – прийміть з нагоди свята Різдва Христового наші сердечні вітання.

Свято народження по плоті Сина Божого щороку спонукає нас знову і знову думкою, серцем і духовними почуттями звертатися до Віфлеємського вертепу, до місця, де Небо з'єдналося із землею, Безначальний і Несотворений Бог – з творінням, де Слово стало плоттю, де Син Божий був народжений Пречистою Дівою, ставши також і Сином Людським. У Різдвяному богослужінні кожен храм, великий чи малий, стає частиною цього вертепу, а всі ми – долучаємося до тих, хто прославляє велике таїнство Боготвілення, хто поклоняється Новонародженому Месії, хто славить Бога за Його велику жертвну любов до нас, людей, заради якої Отець Небесний послав у світ Сина Свого Єдинородного.

Через читання євангельських слів ми, як і пастухи на полі, і десятки поколінь вірних, що жили до нас, чуємо ангельське сповіщення про велику радість, бо воістину народився у Віфлеємі Христос Господь, обіцяний Спаситель світу. І слова традиційного вітання, які ми знову і знову повторюємо в ці святі дні, сповіщаючи, що Христос народився і закликаючи славити Його – невидимо єднають нас з тим далеким часом, долаючи час і простір роблять нас безпосередніми учасниками величних подій. І та радість велика, про яку сповістили ангели – стає і нашою радістю, якою ми ділимося з близькими і далекими, щоби всі, хто може, почули про добру новину і також долучилися до цього прославлення і словом, і ділами, і всім своїм життям.

З тих євангельських подій ми маємо багато що взяти для нашої власної настанови і повчання, але у цьому слові я хочу зупинитися лише на двох важливих моментах.

Найперше на тому, що для всіх свідків і учасників тих величних подій важливу роль відіграли настанови і скерування, отримовані ними. Бо Діва Марія отримала сповіщення про волю Божу щодо Неї через Ангела. Так само праведний Йосиф Обручник, коли перебував у сумнівах через вагітність своєї дружини – був спрямований і наставлений у видінні, як слід вчинити. Про народження Спасителя пастухи віфлеємські довідалися від ангела, який сповістив їм радісну звістку і вказав на ознаки, за якими вони знайдуть Месію, що прийшов у світ. До місця народження обіцяного Царя волхвів на поклоніння привела чудесна зірка, послана Богом як ознака виняткового

і всесвітнього значення цієї події. І так у всьому цьому бачимо важливість бути наставленими і спрямованими.

Другий аспект, який слід відзначити у подіях Різдва Христового – це смирення і послух. Бо завдяки цим чеснотам стало можливим як саме Боготвілення, так і пізнання цієї великої тайни, через яку кожна людина має можливість досягнути блаженне вічне життя. Бо смирення Сина Божого перед волею Отця звело Другу Особу Пресвятої Тройці з Небес на землю. Смирення Діви Марії відкрило можливість до єднання Божества із людством. Настанов Божих послухалися пастухи і волхви – і через це стали свідками великої події та розділили її надзвичайну радість.

Ваше Блаженство! Про ці дві речі хочемо згадати сьогодні, вітаючи Вас з Різдвом Христовим, бо ці чесноти ми бачимо виявленими у Вашій особі. Адже Ви для нас усіх є отцем і наставником, Ви спрямовуєте корабель нашої Помісної Церкви серед бурхливих вод – до тихого пристановища. Ви навчаєте нас словами проповіді та власним життєвим прикладом, даєте відповіді на питання духовного і суспільного життя, вказуєте на вірний шлях і самі даєте приклад, бо йдете цим шляхом правдивого служіння Богові, Церкві Христовій, нашій спільній Батьківщині Україні та побожному українському народу.

Кожна людина, яка приходить у цей світ, зростає і зміцнюється завдяки настановам і вихованню, яке отримує від батьків, від старших, від духовних наставників. Кожна парафія і монастир мають пастирів, що стоять на чолі них і спрямовують їх. Кожна єпархія, як мала місцева Церква, мають свого духовного отця – єпископа. А для всієї нашої Помісної Церкви таким наставником, отцем і пастирем є Ви, Ваше Блаженство.

І у цьому служінні Ви маєте повну підтримку від єпископату і загалом від повноти нашої Церкви, як це однодушно засвідчив і Архієрейський Собор Православної Церкви України, що відбувся минулого місяця. Ви маєте свідчення любові та шанси з боку інших Помісних Православних Церков, і зростання числа тих Церков, які вже послідували Томосу та встановили з нами повне спілкування – значною мірою Ваша заслуга. Великою довірою і повагою Ви користуєтеся серед українського народу, про що

свідчать і дані опитувань громадської думки, які незмінно називають Вас найбільш авторитетним серед релігійних діячів України.

Відзначаючи всі ці Ваші досягнення ми не можемо не засвідчити і Вашого великого смирення, завдяки якому ми разом, як Помісна Церква, і Ви особисто, як наш Предстоятель, маємо такі добрі плоди. Бо ви є терпеливим у випробуваннях, уважним до потреб священнослужителів і мирян, Ви віддаєте весь свій час і всю увагу для роботи на благо Церкви. Ви покриваєте любов'ю недоліки, не відповідаєте образою на численні несправедливі докори, терпеливо наставляєте словом і прикладом на

добрий життєвий шлях. І ми, всі ті, хто працюють поруч з Вами і під Вашим керівництвом, хто має радість молитися і співслужити за очолюваними Вами богослужіннями, щиро вдячні Вашому Блаженству за це. Ми радіємо, що Господь благословив нас мати такого Першосвятителя і архіпастиря, і просимо у Бога для Вас многих і благословенних літ служіння, доброго здоров'я, сил духовних і фізичних для плідної праці, та всіх благ.

Прийміть від нас ці вітання і запевнення в нашій повазі й любові. Іс пола еті, Деспота!»

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ПРИВІТАВ ДЖО БАЙДЕНА ЗІ ВСТУПОМ НА ПОСАДУ ПРЕЗИДЕНТА США

Обраний Президент Сполучених Штатів Джо Байден 20 січня 2021 року склав присягу і став 46-м очільником країни. Інавгурація відбулася у Вашингтоні.

Предстоятель Православної Церкви України Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній привітав Джо Байдена з цією важливою і відповідальною подією.

«Вітаю 46-го Президента Сполучених Штатів Америки Джо Байдена зі складанням присяги! Нехай Господь допоможе Вам у добрих починаннях, сприяє у здійсненні важливої місії єднання країни, захисту демократичних традицій, правди і свободи в Сполучених Штатах та у світі» – зазначив Глава Православної Церкви України.

Про це Предстоятель написав на своєму акаунті в соцмережі Твіттер.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ПРИВІТАВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ

Вельмишановний
Володимире
Олександровичу!

Прийміть від імені Православної Церкви України та від мене особисто сердечні вітання з нагоди Дня Вашого народження.

Усі, хто справді люблять Україну і вболівають за неї, мають спільні прагнення: справедливий мир, розвиток, зміцнення та процвітання нашої Батьківщини. І Вам через обрання народом ввірено особливу місію – бути главою держави, приймати доленосні для неї рішення й звершувати служіння задля добра всіх наших громадян.

Переконаний, що запорукою подолання різноманітних викликів, які зараз стоять перед усіма нами, є діалог і порозуміння, співпраця всіх патріотичних сил, всього народу України. В єдності наша сила, тому супротивники в першу чергу намагаються її зруйнувати. Однак впевнений –

лише те, що робиться з любов'ю до України, матиме добрий успіх, а підступи супротивників зникнуть, як роса на сонці.

Тож нехай Всемиловитий Господь обдарує Вас мудрістю завжди знаходити найкращі шляхи у досягненні благої для України мети та зміцнює Ваші духовні сили, адже перемога у боротьбі неодмінно починається саме з сили духу.

Бажаю Вам міцного здоров'я, наснаги й довголіття та закликаю Боже благословення на усі Ваші добрі справи в ім'я України.

З повагою –
Епіфаній
Митрополит Київський і всієї України
Предстоятель Православної Церкви України

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ПРИВІТАВ АРХІЄПІСКОПА ДАМІАНА З НАГОДИ 90-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

Ваше
Високопреосвященство!

З почуттям братської любові і духовної радості висловлюю Вам щирісердечні вітання у День Вашого ювілею – 90-річчя від Дня народження! Повнота Божественної Любові закликає людину до буття з однією метою – бути щасливою у вічному спілкуванні зі своїм Творцем; щоб у цьому земному житті людина реалізувала свій внутрішній потенціал, закладений в її богоподібності.

Впродовж багатьох років Ви невтомно здійснюєте своє архіпастирське служіння, невинно звіщаєте спасительні євангельські істини, утверджуючи свою паству у вірі та любові до Бога і Церкви, виховуючи її у християнському дусі миролюбності і любові до нашої Батьківщини.

Бажаю Вам, дорогий владико, душевних та тілесних сил, терпіння, невичерпної радості у Христі і Його всесильної допомоги у всі дні Вашого життя. Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα!

З любов'ю у Христі –
Епіфаній
Митрополит Київський і всієї України,
Предстоятель Православної Церкви України

Нагадаємо, що під час час Божественної літургії у день святкування другої річниці інtronізації, Блаженніший Митрополит Епіфаній відзначив архієпископа Даміана орденом архістратиґа Божого Михаїла I ступеня.

ДРУГА РІЧНИЦЯ ІНТРОНІЗАЦІЇ ПРЕДСТОЯТЕЛЯ

Митрополит Епіфаній подякував за теплі слова привітань і зазначив, що подія інтронізації є не стільки особистим святом, скільки спільною визначною подією для усієї нашої помісної Церкви, адже безпосередньо пов'язана з Об'єднавчим Собором і творенням єдиної УПЦ.

Предстоятель додав, що потрібно постійно дякувати Богу за благодіяння, явлені протягом двох років спільного буття нашої Церкви. І хоч час, що минув, є ще незначним, однак якби не особлива Господня допомога, то ми не досягнули б того, що вже маємо.

«Ще раз усім дякую за вітання, за молитву і підтримку, яку я повсякденно відчую. Нехай Господь і надалі подає нам єдність і утверджує нашу автокефальну помісну Православну Церкву, яка розбудовується і завдяки кожному із вас, завдяки кожному архієрею, священнослужителю й кожному вірному», – підсумував Блаженніший владика. Окрім того, Митрополит Епіфаній оголосив про возведення архієпископа Донецького і Маріупольського Сергія в сан митрополита, а також з нагоди 90-ліття від Дня народження відзначив архієпископа на спокої Даміана (Замараєва), колишнього Херсонського і Таврійського, орденом архістрати́га Божого Михаїла I ступеня.

В день відзначення другої річниці інтронізації Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, 3 лютого 2021 року, Його Блаженство очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі.

Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили архієреї й духовенство зі всієї України, а також Екзарх Вселенського Патріарха в Україні єпископ Команський Михаїл. За богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

Наприкінці відправи митрополит Вінницький і Барський Симеон від імені Священного Синоду та повноти Православної Церкви України висловив вітання на адресу Предстоятеля та подав йому просфору і букет квітів.

МИТРОПОЛИТ ВІННИЦЬКИЙ І БАРСЬКИЙ СИМЕОН ВІД ПОВНОТИ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ ВИСЛОВИВ ВІТАННЯ НА АДРЕСУ ПРЕДСТОЯТЕЛЯ

Ваше Блаженство!

Дорогий Архіпастирю і Предстоятелю Православної Церкви України!

Від імені Священного Синоду, єпископату та духовенства, чернецтва і мирян – від повноти Православної Церкви України вітаю Ваше Блаженство з черговою річницею земного життя і з другою річницею Вашого Першосвятительського служіння!

Минулий рік, який ми провели під омофором Вашого Блаженства, був складним як для усього світу, так і для нашої вітчизни: пандемія наклала відбиток на усі сфери людського життя, в тому числі і на церковну. Окрім того, актуальними впродовж року залишалися виклики, зумовлені зовнішнім тиском на нашу Церкву з боку сил, які досі не можуть змиритися із тим, що в Україні постала автокефальна Православна Церква, яка є рівною в правах з іншими помісними Православними Церквами. Не припинилися і спроби зруйнувати єдність нашої Церкви зсередини. Але сьогодні, озираючись на пройдений за цей рік шлях, ми можемо констатувати, що з Божою допомогою Вам вдалося мудро провести корабель нашої Церкви через усі небезпеки і труднощі, які зустрічалися на цьому шляху.

Святитель Іоан Золотоуст писав: «Кращим керманичем ми називаємо не того, хто може направляти корабель по тихому морю; але того, хто проводить плаваючих по ньому між скелями, хвилями, бурями і вітрами; ... і кращим пастирем ми називаємо того, хто зберігає стадо в безпеці від незліченних вовків і зловмисників». Пам'ятаючи слова Господа і Спасителя нашого Ісуса Христа, Який говорив: «Без Мене не можете робити нічого» (Ін. 15,5), ми дякуємо Йому за те, що Він щедро наділив Вас духовною мудрістю і розсудливістю, завдяки яким Ви проявили свої найкращі архіпастирські якості. Споглядаючи Ваш душевний спокій, надихаючись прикладом Вашої міцної віри в Божу допомогу і долаючи всі випробування, Ваша паства також докладала ревних зусиль для розбудови нашої Помісної Церкви: засновувалися нові храми й освячувалися вже збудовані;

Церква не залишала своїх чад без опіки, знаходячи можливість надавати їм духовну підтримку в умовах пандемії; надавалася різноманітна допомога лікарням і соціальним закладам; Церква продовжувала духовно опікуватися нашими захисниками. І в усіх цих справах Ви подавали нам, архіпастирям, пастирям і вірянам, особистий приклад відданого служіння Богу і людям.

Разом із цим духовним та соціально-просвітницьким служінням Ви поєднували активну церковно-суспільну діяльність, проводячи зустрічі з представниками державних органів влади, громадських організацій, дипломатичних установ тощо, відстоюючи на цих зустрічах інтереси Церкви та сприяючи підвищенню її авторитету серед «зовнішніх» (1 Тим.3,7).

Вашими молитвами і працями, а також сприянням Матері-Церкви й особисто Його Всесвятості Вселенського Патріарха Варфоломія, минулого року Бог благословив нашу Церкву доброю звісткою від сестринської Православної Церкви Кіпру, Предстоятель якої, Блаженніший Архієпископ Хризостом, вніс Ваше ім'я у диптихи цієї однієї з найстаріших Церков. Дякуючи Богові за все це, сьогодні, коли відкривається нова сторінка Вашого земного життя, і в річницю Вашої інтронізації на древній престол Київських Митрополитів, ми підносимо особливі молитви за Вашу Святиню і просимо, щоби Господь і надалі благословляв Вас міцним здоров'ям і довголіттям, наділяв духовними силами і надихав ревністю в служінні Йому та Його Святій Церкві. Нехай Божа допомога завжди буде на Ваших Першосвятительських трудах! Многії і благії літа Вам, Блаженніший Владико!

03.02.2021 р.

Від імені Священного Синоду, архієреїв, духовенства, чернецтва та вірян Православної Церкви України, митрополит Вінницький і Барський Симеон

ВІТАННЯ ПРЕДСТОЯТЕЛЮ

Президент України Володимир Зеленський привітав Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія з Днем народження.

«Присвятивши своє життя служінню Богові та Церкві, Ви докладаєте значних зусиль для збагачення духовного життя нашого народу, збереження і підтримки суспільної злагоди й міжконфесійного порозуміння», – зокрема йдеться у привітанні Президента.

Свої вітання на адресу Предстоятеля помісної Української Православної Церкви з нагоди річниця інтронізації та Дня народження також висловили: Голова Верховної Ради України Дмитро Разумков, члени депутатського корпусу, Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль та члени уряду, п'ятий Президент України Петро Порошенко, очільники відомств і служб, інші офіційні представники держави та місцевого самоврядування, громадські діячі, інтелігенція, представники Синодальних установ ПЦУ, колектив Київської православної богословської академії, журналісти, духовенство та вірні.

АРХІЄПІСКОП ЧЕРНІГІВСЬКИЙ
І НЕЖИНСЬКИЙ ЄВСТРАТІЙ (ЗОРЯ),
голова Синодальної богословсько-
літургічної комісії, речник Київської
Митрополії Православної Церкви України

З 2019 року Різдво для віруючих українців завжди буде мати ще одну згадку, ще один смак, ще одну вдячність. Саме 6 січня в Константинополі новообраному предстоятелю Православної Церкви України митрополиту Епіфанію було вручено Томос про автокефалію, яким Українська Церква проголошувалася автокефальною – у повноті самоврядною та незалежною. Багато з подій автокефального процесу ще довгий час не будуть висвітлюватися. Деякі з них будуть існувати в офіційних повідомленнях, деякі у офф-рекордзах, інші у репортажах та промовах перших осіб того часу. Деякі моменти напевно не потраплять у інформпростір доти, доки не зміниться покоління. Але свято наближається, і наближається річниця цієї події. І обговорити її ми вирішили із архієпископом Православної Церкви України Євстратієм, який був одним з головних голосів автокефального процесу. А, власне, і сьогодні залишається і голосом церкви, і одним з найбільш впливових її ієрархів. В ексклюзивному інтерв'ю «Релігійній правді» владика відверто, а іноді навіть різко, розповів про всі процеси, які передували Об'єднавчому собору і які відбувалися вже після вручення Томосу.

СКІЛЬКИ РАЗІВ МИ ОПИНЯЛИСЯ В ТОЧЦІ, КОЛИ ВСЕ... ДАЛІ НЕ РУХАЄМОСЯ, – АРХІЄПІСКОП ЄВСТРАТІЙ (ЗОРЯ)

– Владико, 6 січня 2019 року. Ви в дорозі до Вселенської Патріархії. Вам було страшно летіти до Константинополя?

– Ні. Чому? Просто треба розуміти, що завершення якогось етапу – це майже ніколи не завершення. Ми живемо не в казці, де лицар перемагає дракона – і все далі добре «саме собою». Ми живемо в реальному світі. І завершення одного етапу боротьби відразу ставить нові питання.

Але в той момент, якщо йдеться про події вручення Томосу, надзвичайно важливо було продемонструвати гідний рівень ПЦУ. Що рішення Об'єднавчого собору, вибір Предстоятеля, – все це не випадковий збіг обставин, а це речі, які сталися і які мають міцну основу. І от, власне, навіть сам момент отримання Томосу — це було важливо для того, щоб підтвердити все, що відбулося на Об'єднавчому соборі, і отримати основу для подальшої розбудови Церкви.

– Як вас зустріли в Константинополі? Ви з кимось були раніше знайомі із патріархії?

– Ми були у взаємодії понад десять років. Тому що безпосередні контакти із кліром Вселенської Патріархії в нас розпочалися ще з підготовки візиту Вселенського Патріарха в 2008 році. Тоді делегація Вселенського Патріархату складалася, власне, з тих осіб, які потім були в той чи інший спосіб, але активно долучені до вирішення цього питання — це були митрополит Еммануїл Галльський і це був на той момент ще архімандрит Елпідіфор, який був генеральним секретарем Священного Синоду.

Ось вони 2008 року відвідували Київську Патріархію. І вони мали зустріч, на якій були присутні Патріарх Філарет, митрополит Епіфаній, тоді ще він був архімандритом і я, який тоді ще теж був архімандритом. Ще тоді було дано певний старт. Зрозуміло, що наш діалог був такий хвилеподібний: від більш інтенсивних контактів до того, що на місяці, навіть роки десь ці контакти переривалися, але ми всі були знайомі.

– Як вас зустрічали? Для нас це був надзвичайний історичний момент і емоційне піднесення. А як сприймали нашу делегацію у Константинополі? Чи для них це була робоча сторінка?

– Очевидно, не була «робоча сторінка». Відчувалося бажання з боку Вселенського Патріархату надати цій події належної гідності і звершити її на достойному історичного моменту рівні. Бо аналогічних нашому прецедентів не було. Тому що ті Томоси, які надавалися в 20-му ст., та їхнє вручення не було обставлене відповідними церемоніями, служіннями та мало певною мірою технічний характер (наприклад, якщо ми подивимося як це було з Томосами для Болгарської Церкви, Сербської чи Румунської Церкви, чи інших).

Для останньої це вже був Томос про патріаршество, тому, що Томос про автокефалію вони отримали ще в 19-му ст. Томос для Православної Церкви в Польщі був просто привезений з Константинополя до Польщі як документ. Не кажучи вже про ті Томоси, які вручалися Грузинській церкві і Православній Церкві Чеських земель і Словаччини. Було усвідомлення історичності, вагомості, певною мірою поворотності цієї події не тільки для Української Церкви, не тільки для Матері-Церкви, для Константинопольського Патріархату, але й для всього православ'я.

– У вас була архієрейська трапеза після служби?

– Була низка прийнятих. Тобто, це не була, власне, трапеза як трапеза. А це були прийняття в більш класичному розумінні. В готелі, за столами, де з одного боку брали участь ієрархи і служителі патріаршого двору Вселенського Патріархату, з іншого боку — це делегація ПЦУ і державна делегація, на чолі з президентом.

Я запам'ятав атмосферу поваги і такої протокольної рівноправності, я би сказав. Тому що, з одного боку,

згадаємо, який статус, яке положення було в Української Церкви ще буквально кілька місяців перед цим. Обраного предстоятеля знали дуже мало. І тому, власне, було продемонстроване вміння гідного ставлення, належного, – не просто до особистості, а до того, що це є Помісна Православна Церква, рівноправна, це є предстоятель, один з предстоятелів Помісних Церков, рівноправний з іншими. І відповідно всі церемонії, всі процедури, звернення, все поводження, відповідало цим традиціям, цим звичаям, цьому протоколу.

І, наскільки мені відомо, вже після завершення візиту, коли у своєму середовищі учасники обговорювали, з боку патріаршого двору, все, що відбулося, вони висловлювали велике задоволення тим, що це відбулося гідно і що українська сторона також належним чином представила і Церкву, і Україну.

– І ось ви летите до Києва...

– Це ж якраз був Святвечір за нашим календарем. І в літаку хтось з архієреїв запропонував, ну що треба колядувати. Тож колядували, співали. А сам Томос архієреї передавали в салоні з рук в руки, бо хотіли подивитися ще раз. Він був у такому футлярі. Тому так, він, хоч і з обережністю, з відповідним ставленням, ходив з рук в руки.

– Давайте повернемося на три тижні раніше, до собору. Мені здається, що це помилка, що учасники не розповідають про нього.

– Я можу зрозуміти тих, які не хочуть зараз говорити багато. Тому що є речі чутливі, які можуть хоч і не вирішальним чином, але справити вплив на поточні події. І можуть бути навіть кимось використані для того, щоби розпалювати суперечки, ворожнечу і т. д. Ми ж прекрасно розуміємо і знаємо, що собор — це не була просто така урочиста подія, де всі з радістю зібралися, все вирішили і таким чином виникла єдина Помісна Церква України.

Все: і підготовка до собору, і перебіг собору відбувалося доволі драматично. Але якщо ми подивимося на історію Вселенських соборів, великих соборів минулого, де вирішувалися життєві питання для Церкви, то переважно всі вони так проходили. Тобто, вони не були подібні просто до якогось урочистого зібрання, узгодженого, прописаного.

Як, наприклад, хотіла Московська Патріархія, щоб відбувався Всеправославний собор. Щоби собор нічого не вирішував і ніяким чином ніякої ролі не відігравав. Щоб це було просто затвердження усього того, що буде напрацьоване перед собором. У російській імперській традиції чи в радянській традиції все так і відбувалося. Тобто, зовнішня сторона повинна була бути просто парадом. А все повинно бути готове, прописане, розписане заздалегідь. Але соборність діє не так. Власне, для того і скликається собор, щоби під дією Духа Святого життєві речі, важливі для Церкви, були виявлені і стверджені. І Церква потім це все сприйняла.

Повертаючись до вашого питання: цей собор був дійсно історичним собором Української Церкви (в усій її повноті: єпископат, духовенство, вірні), а не так як намагаються його подати опоненти з різних сторін, як щось недійсне, неправильне, недостойне, неварте уваги і т. д. І багато учасників можуть це підтвердити, що були такі драматичні моменти, коли допомагали тільки молитви.

Не всі учасники події говорять про них докладно. І я можу пояснити таким чином: це відповідальність за життя помісної Церкви і розуміння того, що для неї буде корисно, а що шкідливо. Тому що, повірте мені, дуже багатьом учасникам було би що відповісти на різного роду інсинуації, звинувачення. І не треба думати, що ніхто не знає, які інтриги спіліталися протягом попередніх місяців, з якими позацерковними силами різного роду відбувалися контакти, для того, щоби в обхід нормального способу, передбаченого канонами і церковною традицією, досягти якихось своїх цілей і задовольнити свої амбіції.

В Євангелії сказано: «Нема нічого закритого, щоб не відкрилося б. І нічого таємного, що не стало би явним». І тому, особливо з плином часу, і тоді було відомо, а зараз ще краще відомо – і прізвища, і обіцянки, і союзи, і інтриги, і кошти, які вкладалися в чорний піар, в поливання брудом митрополита Епіфанія.

Просто говорити далі і пов'язувати це з певними іменами – означатиме розкручувати маховик протистояння, полеміки, навіть ворожнечі і цим самим давати зовнішнім силам у відношенні до ПЦУ підставу говорити: «Ну бачите, вони там всі розсварені, вони всі не мають єдності. І все це не

тривке. Все це розвалюється, розсипається і т. д.». Але цього якраз і немає!

Подивіться: Архієрейський собор на другу річницю Об'єднавчого собору відбувся плідно, рішення цього собору прийняті одноголосно. Серед цих рішень – повна підтримка Предстоятеля, повна підтримка тих оцінок, які прозвучали в його доповіді. Все було єпископатом сприйнято. Немає ніякого розділення, але є дискусії, це треба розрізняти.

– Звучать різні думки, оцінки, що щось десь було зроблено під тиском, під шантажем, випадково і тому не правильно.

– Давайте оцінювати ситуацію реалістично. Що ми мали на момент Об'єднавчого собору? Київський Патріархат, який соціологічно підтримує переважна більшість православних у країні, які визначилися з своєю конфесійною приналежністю. В Київському Патріархаті є беззаперечний лідер Патріарх Філарет. Є позиція Вселенського престолу щодо неможливості, щоби він був предстоятелем.

Була чітко поставлена умова з боку Вселенського Патріархату, що має бути обраний новий предстоятель, інакше не буде собору, не буде Томосу, не буде автокефалії. І Патріарх Філарет вчинив гідно — він поступився. І запропонував кандидатуру. Ця кандидатура була підтримана Архієрейським собором (УПЦ КП – ред.). Жодних інших кандидатур собор не обговорював. Тобто, коли хтось почне казати, що от стільки-то проголосувало за одного кандидата, стільки-то за іншого, то це неправда, бо є документ соборний. Не ставилося питання: «Ви за таку кандидатуру, чи за іншу? Хто проголосує за цю, а хто за цю?». Тільки одна кандидатура обговорювалася. Так, були ті, які були проти цієї кандидатури, і вони написали в документі «Я проти», але таких виявилось 5 чи 6, здається. Пару утрималися, здається 5 написали, що проти. Але рішення Архієрейського собору було ухвалене.

Далі, коли ми приходимо на Об'єднавчий собор. Уявляємо собі ситуацію? Якби та інтрига, яку заплітали багато місяців перед цим, вдалась? І проти волі Патріарха Філарета, проти волі Архієрейського собору від Київського Патріархату була б висунута ще одна кандидатура. Чи прийняв би Патріарх Філарет?

Чи прийняли би більшість єпископату? Якась меншість, можливо, прийняла би, але більшість

єпископату чи прийняли би? І чи прийняла би це Церква Київського Патріархату? Уявімо собі, якби Патріарх Філарет встав і пішов під час собору...

– А йому це не вперше, він це робив і в Москві, і в Києві.

– Встав і сказав би: «Ті домовленості, які були досягнуті перед цим щодо того, яким способом ми будемо нову Церкву, – вони отут порушені, ми бачимо вчинення неправди, і тому ми не можемо це все сприйняти і вимушені полишити цей собор». Якби він вийшов до людей, які стояли на площі, а це були переважно вірні Київського Патріархату, – відбулося б об'єднання? Навіть якби ті, які лишилися, проголосили би це об'єднання. Якби вони навіть формально ухвалили якесь рішення, когось би обрали. Що би сталося? Був би Томос? Кому би цей Томос вручали?

Ми би замість єдиної Церкви отримали би четверту. Ми би отримали моральну катастрофу. Тому що в порівнянні з тим піднесенням, яке з'явилося у всіх в суспільстві, – тобто якщо отак взяти, то до гори піднесли в своїх почуттях, ми би отримали в сім разів вниз розчарування. На фоні, не треба забувати, що це був момент військового стану, що не зрозуміло було, як буде діяти РФ, бо вона посунула свої війська в бік України.

– Йдемо далі. Якщо говорити про ситуацію, мені здається, що в Московському Патріархаті в Україні дуже багато наших прихильників, навіть ті, що не можуть перейти, вони ментально з нами.

– Можу підтвердити це цифрами. На які, до речі, звернув увагу в своїй доповіді на Архієрейському соборі предстоятель. За даними опитування Центра Разумкова 38 % тих, хто відносить себе до Московського Патріархату в Україні, висловили довіру митрополиту Епіфанію.

– В єпископаті Моспатрірхату 12 людей підписалися у тому, що готові піти на Об'єднавчий собор. Я не думаю, що на них Порошенко міг натиснути, бо ж з одного боку фінансовий покровитель Новинський, з іншого — корпоративний захист від Антонія, в них за плечами Москва. Але вони не прийшли, попри підписи, втім які настрої там зараз: чи зберігся потенціал до переходів у єпископів УПЦ МП чи ні? Є там симпатии?

– Не буду оцінювати внутрішню ситуацію, цьому серцевидець Бог. Можливо, коли цей процес починався, вони – і не тільки вони – бачили цю автокефалію і єдину Помісну Церкву саме на базі Московського Патріархату. Для вас це може видаватися нереалістичним, для мене — тим більше. Я ж розумію: те, про що я вже сказав, що просто об'єднання не відбулося б, церква Київського Патріархату і вірні Київського Патріархату такої моделі би не прийняли. Що Московський Патріархат в Україні просто перелицьовується на автокефальну церкву, а ви, будь ласка, там до неї долучайтесь в більшій чи меншій кількості, — це був абсолютно нереалістичний сценарій.

Але, я думаю, що на старті дехто думав саме так. І можливо саме тому і ставилися підписи, тим більше, що напругу вони ні до чого не зобов'язували. Тобто два ієрарха пройшли послідовно цю дорогу від початку до завершення, а інші в той чи інший момент сховали свої обличчя. Але якщо говорити про зовнішню сторону на прикладі митрополита Симеона, і того, що йому довелося як єпархіальному архієрею потерпіти і доводиться терпіти досі, ми бачимо, ще це питання відсутності переходів з боку архієреїв, цілих єпархій чи монастирів, – ця проблема прямо, чітко і однозначно пов'язана з невідрегульованістю в законодавстві. Тому що за законом релігійна громада на своїх загальних зборах може ухвалити рішення.

Так, є багато умов, перешкод, і ми бачимо, з якими труднощами стикаються громади, коли вони таке рішення хочуть реалізувати, але така можливість

хоча би передбачена. Для єпархій, для монастирів така процедура взагалі юридично не прописана. І, от взяти якогось конкретного архієрея єпархіального Московського Патріархату, йому зараз ухвалювати це рішення — це означає приблизно як просто з човна кинутися в море. Тому що, очевидно, відразу синод на його місце призначить іншого архієрея, почнуться юридичні процедури щодо єпархіального майна. От митрополит Симеон, ми з ним багато разів спілкувалися, казав: «От скільки мені клялося, скільки обіцяло, що ми Вас підтримаємо, ми з Вами будемо і т. д.», а пішло з ним в цю дорогу набагато менше, хоча обіцяло набагато більше.

– Боятися втратити блага і статус.

– Боятися невідомості. Бо нехай у них є щось, що їх не дуже і задовольняє, але відоме. А як воно буде, коли підуть? От це їм сприйняти тяжко.

– Скажіть, коли Українську Церкву визнавали, ви вступали в якісь персональні відносини з Елладською Церквою, з Кіпром?

– Безперечно, що є не тільки формальна сторона визнання. Визнання дає можливість безпосереднього живого робочого контакту не тільки з предстоятелями, але і з відповідними людьми, які призначені для зовнішньої праці. І, власне, як плід такої праці – привітання, які надіслали предстоятелі чотирьох Помісних церков до Архієрейського собору і предстоятеля ПЦУ з нагоди другої річниці Об'єднавчого собору і обрання предстоятелем митрополита Епіфанія.

Це якраз плід цих робочих контактів, тому що ми інформували, що ось у нас буде такий собор, що наближається річниця, і було би добре і важливо

для Церкви, якщо би вони знайшли таку можливість привітати.

– До нас приїжджають представники Вселенського Патріархату, ну окрім екзархів з низового?

– Проблема в тому, що зараз обмежені взагалі всі подорожі і тільки дуже нагальні потреби спонукають до того, щоби подорожувати. Ну ось як, наприклад, після 11 років реставрації було відкрито і благословлено для богослужіння Андріївську церкву, то з цієї нагоди митрополит Еммануїл, як особистий представник Вселенського Патріарха, прибув для очолення відповідного богослужіння. На цей рік ми мали багато планів. І для того, щоби подорожувати за кордон, і для того, щоб приймати представників інших Церков тут. На жаль, все це дуже різко було обмежено саме карантинними заходами.

Не кажучи вже про те, що реально існує ця небезпека і ми бачимо на прикладі Сербської Церкви, до яких трагічних наслідків може привести розповсюдження цієї хвороби. Ми бачили, що протягом місяця два ієрархи померли від цієї хвороби, митрополит Амфілохій і Патріарх Іриней. І тому, очевидно, що як тільки буде подолано цю пандемію, можливість нормального сполучення, контактів як з України до інших Церков так і з інших Церков до України буде набагато більше.

– Як Церкві пішов новий статут?

– Я би не стільки сам статут оцінив би, скільки дуже важливий позитивний фактор саме його наявності, бо головна безпека для ПЦУ від початку була в тому, що не буде загальноприйнятої основи для дій, для функціонування Церкви. Основ, визначення інституцій, розмежування повноважень тощо. Тому що перше, що було поставлено, як позиція Патріархом Філаретом, — це те, що є статут Київського Патріархату, і це є діючий статут, за яким Церква має жити.

Бо перший, скажемо так, конфлікт, який виник між предстоятелем і Почесним Патріархом, — це питання скликання синоду. А це питання, яке має регламентацію в статуті. Патріарх Філарет вимагав в категоричній формі, що синод має бути скликаний як синод Київського Патріархату. Тобто, от відповідно до статуту Київського Патріархату має бути скликаний синод Київського Патріархату. Як він казав: «Ну

ми туди включимо Макарія і Симеона». А на якій підставі? На якій підставі ми їх включимо? Чому ми їх повинні включати? Чи їх включати, чи когось іншого включати? Тільки тому, що він так вважає?

Ну от очевидно, що в той час митрополит розумів: якщо буде скликаний Синод таким чином, це буде означати повний розвал всього, що було зроблено. Що раз статут ми прийняли на Об'єднавчому соборі, а самі його не дотримуємось, то виникає питання, чи є у нас єдина Церква, чи є у нас предстоятель, чи є у нас Томос, отриманий внаслідок собору і всіх його рішень, і чи є у нас автокефалія? Заради думки однієї людини, навіть шанованої, поважної, яка багато зробила, – зруйнувати все, що було зроблено. -Нарешті стає зрозумілою ситуація між першим та другим синодами Вселенського Патріархату, коли наче ми були зобов'язані готувати статут, а це фактично мала конституція Церкви, ми мовчимо (бо ж Почесний Патріарх пригальмовує це все), греки зрештою пропонують свій проект. І слава Богу приймаємо їхні пропозиції.

-І тому тут не стільки можна оцінювати статут, бо досконалості немає меж. Якщо ми подивимось на зміст статуту, то багато речей в ньому взагалі не прописано, через те, що статут, як ми добре знаємо, його проект, пропонувався з боку Вселенського Патріархату, і, укладаючи цей проект, вони виходили з реалій, які є в грецькій традиції. Так, ми попрацювали підготовчою комісією і, наскільки було це можливо, адаптували певні речі до наших реалій.

Можу навести яскравий приклад: в проекті, який ми отримали, «Помісний собор», чи як там було «Зібрання кліру і мирян», був прописаний в розділі синодальних комісій без якихось конкретних повноважень. Що от просто є Помісний собор. Ну ми ж розуміємо, що таке синодальна комісія? Синодальна комісія, як роз'яснював у своїй доповіді митрополит, — це є дорадчий орган, експертний орган, який в тій царині, за яку він відповідає, просто узагальнює певний досвід, надає якісь пропозиції і т. д., але ніякими розпорядчими чи контрольними функціями не наділений.

І ми вже, опрацьовуючи напередодні собору цей проект, спільно сказали, що в нашій традиції Помісний собор — це є центральний орган керівництва Церквою. І він повинен мати відповідні повноваження і, відповідно, розділ має бути оформлений в статуті. І, власне, оформили так, як

він є в статуті прийнятому Помісним собором. І тому говорити, що це статут, який нам просто привезли і дали, а ми його не знали, не бачили і т. д., – м'яко кажучи не зовсім справедливо. Можна сказати так: що якби ми працювали, ми могли би виробити щось для нас краще, прийнятніше і т. д.

Але згадаймо, чому з'явився саме такий статут, точніше такий проект? Знову ж таки в силу позиції Патріарха Філарета, яку він публічно озвучував кілька разів. Що він говорив? Він говорив: «У нас є статут Київського Патріархату, і, якщо потрібно, ми в нього внесемо деякі зміни, але статут у нас є». Тобто він не допускав від початку ніякої дискусії щодо статуту. З боку Константинопольського Патріархату які мали бути дії? Не може ж Церква бути без статуту? Якщо Патріарх Філарет не хоче проводити якусь підготовчу роботу, укласти новий статут нової Церкви, каже, що статут вже є, то або погодитися з цим (а це очевидно було неможливо), або просто запропонувати свій. Що вони, власне, і зробили.

Взагалі вся ця ситуація повинна бути, от вже з ретроспективи двох років, трьох років, якщо говорити про початок процесу, – вона повинна бути чітко побачена і зрозуміла. Якби Патріарх Філарет, як глава Київського Патріархату, розумів, що потрібно працювати в напрямку творення нової єдиної Церкви, а не просто отримання Київським Патріархатом і ним особисто визнання з боку Вселенського Патріарха і все, без будь-яких подальших зобов'язань, – то все би відбувалося зовсім по-іншому. Бо коли він говорить, що ми того не знали, ми цього не знали; ми не бачили тексту Томосу і т. д....

А хто не давав можливості бути в більш інтенсивному діалозі з Вселенським Патріархатом і ставити питання про те: «Ось ми хочемо бачити проект Томосу, ось ми хочемо все знати наперед, який буде проект статуту, який буде проект Томосу, от в нас такі пропозиції, і такі пропозиції»? Ми ж побачили, особливо в останній тиждень перед собором, хто був долучений до цих подій, – прекрасно знаємо, що все відбувалося тільки на ультиматумах. Тобто, ставився ультиматум з одної сторони і з другої сторони. І розуміння того, яка буде відповідальність перед Церквою, Україною, історією в разі того, що щось відбудеться чи не відбудеться, – змушувала рухатися далі. А так Патріарх скільки разів говорив: «Це я прийму, це я не прийму. — І все. — Якщо ні, не буде ніякого собору».

І, якби він, як лідер, зайняв значно більш конструктивну позицію і був готовий до діалогу і переговорів, а не просто до того, що ось оце у нас є, як він казав: «Оце ми приймемо, оце ми не приймемо», тобто поставивши себе, свою позицію, свою думку єдиним мірилом істини, – результат міг бути значно кращим. А коли вийшло не так, як він думав – то потім став перекладати цю відповідальність на когось. Ну, наприклад, зокрема на мене.

Так Патріарх же сам в своїх інтерв'ю сказав: «Євстратій нічого не робив, окрім того, що я йому доручав». Це дійсно так. В нас є Патріарх, він дає доручення, оцим займатися, отаку позицію займати. Я це виконую. Якщо я не буду цього виконувати, – нема питань, я просто не буду цього виконувати, тоді це буде виконувати хтось інший. Але доки в нас є предстоятель Церкви, ми виконуємо те, що він нам доручає. А враховуючи те, що я зробив все можливе, щоби переконати його у відповідальності в разі, якщо собор не відбудеться, – я дякую Богові, що мене було почуто. Не тільки мене, очевидно, але і мій голос був у цьому. Тому що скільки разів ми опинялися в точці, коли все — далі ми не рухаємося, тому що «я цього не приймаю». Ну не приймаємо, тоді екзархи від'їжджають, собор переноситься на невідомо який час. Що для всіх означає одне: що це не відбудеться вже за життя цих діючих історичних осіб, а відбудеться тільки при зміні поколінь. Що тільки б викликало величезну радість у всіх супротивників і Української Церкви, і України. І тому, якщо не зараз, то не при житті цього покоління точно. І тому, коли ми, повертаючись, говоримо про статут, то

статут, як прийнятий Помісним собором, твердо і ясно прийнятий Помісним собором, – він став тою фундаментальною основою, яку ніхто не може обійти. Бо подобається, не подобається, досконала норма, не досконала норма, але ось вона є — і це аргумент. І завдяки статуту митрополит зібрав синод. Синод запрацював, сформував перші робочі органи, прийняв перші рішення, необхідні для подальшого юридичного оформлення церкви. Тому що якщо нема робочого органу, то як рухатися далі? Бо треба було змінювати реєстрацію єпархій, треба було оновлювати статuti духовних навчальних закладів і т. д., і т. д., тобто, формувати нову реальність Церкви. А хто би це робив? І тому значення статуту в цьому плані є фундаментальне. А так, очевидно, статут буде поліпшуватися, для цього і було створено статутну комісію на чолі з предстоятелем, яка буде далі напрацьовувати, поліпшувати те, що вже є.

– Йдемо далі. Як часто береться миро, яким нам докоряють?

– Наскільки я знаю, того мира, яке було отримане від початку в 2019 році, ще є достатньо.

– А це якось урочисто надається, чи просто ви підходите, вам наливають?

– Ні. Просто передали відповідні сосуди з миром. Ось вони є у предстоятеля і предстоятель, коли до нього звертаються архієреї, це миро надає, а архієреї відповідно надають священникам.

– Предстоятель в першому інтерв'ю сказав, що «Москва всіляко перешкоджала, щоб наші діти тоді з

Київського Патріархату вчилися в грецьких ВИШах». Для мене це було страшно, що нас хотіли тримати як якихось кріпаків. А зараз ситуація змінюється?

– Так. Ситуація змінюється. Знову ж таки проблема в пандемії і в загальній кризовій ситуації з навчанням. Тому що питання очного навчання дуже ускладнене. Але ми маємо добру волю і співпрацю з навчальними закладами, і з грецьким урядом. Тобто, вони дуже відкриті, тому що вони мають такі загальні програми стипендійні, покликані для того, щоби людей, які цікавляться Грецією, мовою, історією, філософією, богослів'ям і т. д., стимулювати до навчання в грецьких навчальних закладах. Відповідно надають стипендійні програми, це цілого світу стосується, але в тому числі і ми маємо робочий контакт з посольством Грецької республіки, ми маємо робочі контакти з навчальними закладами і світськими, і з церковними.

– І діти поїдуть, коли відкриють кордони?

– Так, ця можливість є. Дехто навчався, поки не було пандемії. Тобто навчання відбувається таким чином: спочатку йде курс опанування грецької мови на базовому рівні. Потім далі відбувається інтенсивний курс грецької мови безпосередньо на місці, а потім вже далі йде навчання з паралельним підвищенням рівня володіння грецькою мовою, і йде вже опанування фахове.

– Ми почали з Різдва...

– Якщо повернутися на два роки назад, то ми всі пам'ятаємо, як всі раділи і святкували. Ось Томос летить в Україну, святкова радість і т. д. (говорить посміхаючись – ред.). А я прекрасно розумів, які виклики насправді перед всіма нами стоять. Тому для всіх це була радість, всі раділи: «Ось ми досягли, перемогли». А я розумів, що далі зустріч із Почесним Патріархом... Бо, можливо, не так багато людей як згодом, через півроку, але ми знали, які були думки у Почесного Патріарха, що були вкладені в одну дуже чітку, конкретну фразу, яку ми почули ще буквально через кілька днів після Об'єднавчого собору: «Отримаємо Томос – і поставимо крапку». Вже 8 січня, на другий день Різдва, Патріарх служив у Михайлівському соборі. До речі, без якого-небудь погодження з предстоятелем, хоча це вже був кафедральний собор предстоятеля. Але він, очевидно, не вважав за потрібне якось узгоджувати ці речі. І після служби, вже у проповіді і потім в спілкуванні за

обідом він почав ідею просувати, що «ми – Київський Патріархат, я є Патріарх, ми є Київський Патріархат, до якого всі інші приєдналися. І з цього треба виходити». Що це не єдина Помісна Церква України, яка отримала Томос, яка має свого предстоятеля, а це Київський Патріархат, на чолі якого стоїть Патріарх Філарет, а все інше тільки «додаткові опції».

– Почесний Патріарх перестав відчувати час та реальність.

– Я думаю, що коли ми говоримо про предстоятеля, то для нього це було набагато важче, тому що нічия відповідальність не порівнюється з відповідальністю митрополита, бо від його рішень врешті-решт залежало, як буде розвиватися ситуація і куди вона буде рухатися. Чи він буде підкорятися собору, буде підкорятися благу Церкви – чи буде слухати наполегливі вимоги шанованої людини і фактично духовного батька, які з очевидністю ведуть до катастрофи.

І тому для мене ті дні можна описати словами Лесі Українки: «З журбою радість обнялась». Особливо коли я читав, чув і бачив думки і коментарі деяких співбратів, які, замість того, щоби зміцнювати єдність Церкви, інформаційно намагалися, десть може навіть найболючіше, вколоти, – то це лише додавало болю, додавало тривоги і усвідомлення того, що тільки треба пройти всі ці події. А ми зараз лише в дорозі, коли не зрозуміло, який буде підсумок, просто сподівалися на те, що Господь виведе.

От я думаю, повертаючись, власне, до Різдва, – десть можливо так волхви подорожували за зіркою. Тобто вони розуміли, що означає ця зірка, от так як вони казали: «Цар юдейський народився, бо ми бачили зірку на сході», тобто вони розуміли, що ця зірка означає народження царя юдейського, того обіцяного Месії, якого очікував народ Ізраїлю і про якого говорили в античному світі. Але куди їх ця зірка приведе, кого вони побачать, – вони не знали, вони просто за нею йшли. І от десть отаке відчуття, про що завжди нагадує Різдво: іди за зіркою, іди за Господом і, який би не був важкий шлях, який би він не був непередбачуваний і тобі наперед не зрозумілий, – будь впевнений, що ти все-таки вийдеш до кращого, тому що ти йдеш за Господом, а не йдеш тільки тому, що тобі так здається правильним.

Лана Самохвалова, спеціально для «Релігійної правди»

ПРОТОДІЯКОН ОЛЕКСАНДР ТАРАСЕНКО,
Голова Всеукраїнського
хорового товариства ім. М. Леонтовича

Ой ви, білі лебедоньки, голосні пісні,
Ви літайте, ви шугайте в рідній стороні!
Згинув славний Леонтович у досвітній час,
Білі крила, як вітрила, залишив для нас.
Слава славна не поляже, не помре в віках,
Славен славний Леонтович,
Хай живе в піснях!

Максим Рильський

Микола Леонтович. Одна з найвеличніших постатей української національної культури і водночас одна з найбільш трагічних! Великий наш композитор, етнограф, педагог, диригент, музично-громадський діяч, член Всеукраїнської православної церковної ради (1918 р.).

23 січня цього року українська громадськість відзначила трагічну дату – 100-річчя підступного і жорстокого вбивства Миколи Леонтовича в домі

НА БІЛИХ КРИЛАХ ПІСЕНЬ

23 січня 2021 року виповнилося
100 років від дня трагічної
загибелі видатного українського
композитора Миколи Леонтовича

свого батька, на очах родини... 23 січня 1921 року, після кількох різдвяних концертів в Тульчині, якими диригував Микола Дмитрович, у блаженному осінньому пальтечку, в пошитій дружиною з ковдри шапці і рукавицях він пішки вирушив в далеку дорогу – в село Марківка, де на місцевій парафії служив його батько отець Дмитрій. Дорога була довга і мороз сильний... У отця Дмитрія зібралася майже вся родина, щоб посвяткувати, поспівати колядок і відігратися біля батьківського серця в отчому домі. Того вечора 22 січня 1921 року в хаті були о. Дмитрій, сестра композитора Вікторія та старша його донька Галина. Сиділи за святковим столом всі були радісні, зігріті родинним теплом, колядували. Завжди мовчазний Микола Дмитрович був того вечора веселий і говіркий. Родинну ідилію порушили непрохані гості – фурман Федір Грабчак та Афанасій Грищенко, який показав господарю посвідчення співробітника Вінницького ЧК. Попросилися на ночівлю. У священницькому домі ніколи в цьому не відмовляли подорожнім – така благочестива традиція в українців. Запросили до столу. Гості поводитися зухвало. Микола Дмитрович в якийсь момент вимушений був зробити зауваження Грищенку... Вечеря втратила святковість і невимушеність. Постелили гостям у світлиці. А вранці 23 січня о пів на восьму Афанасій Грищенко з обрізу вистрелив у ще сплячого Миколу Дмитровича. Рана була смертельною. «Світла... Води... Вмираю...», – були його останні слова...

Того ж дня, 23 січня 1921 року, у відомому Паризькому театрі на Єлисейських полях (Théâtre des Champs-Élysées) твори Леонтовича, у виконанні Української

Республіканської Капели під мистецькою орудою Олександра Кошиця, зривають овації французької публіки. "Досконалість невимовна...бракує слів", – пише паризька газета «La Press» того ж дня. "Це одна з найцікавіших подій сьогоднішнього Парижу", – зазначає «Journal Des Debats». Втім, за іронією долі, період тріумфу Української Республіканської Капели (1919-1921 р.р.) був найважчим і найубогішим періодом в житті Миколи Леонтовича. «Для сім'ї не вистачало харчування, не було одягу», – пише у своїй монографії вінницький музикознавець Анатолій Завальнюк. Ще одна цитата: "Здається, що велика зала Théâtre Des Champs-Élysées перетворилася на храм...", – пише 23 січня 1921 року газета «La Soirée». І поки паризька преса друкує оди "Щедрику", у Марківці вбивають його автора...

Микола Дмитрович Леонтович був дуже скромною, тихою і лагідною людиною. Він не був войовничим бунтарем, а був Будівничим. «Саме такі люди є найбільш небезпечні для любої диктатури. Таких – тихих і лагідних убивають, бо думають, що загасивши свічку їхнього життя, зруйнують зведені ними храми», – так написала у передмові до нового видання "Микола Леонтович. Хорові твори" видатна наша мистецтвознавиця, професорка Валентина Кузик.

Життя композитора мало скластися за типовою для сина священника схемою, нічим не виділяючи майбутнього видатного композитора з навколишнього середовища. Народився він 13 грудня 1877 року в с. Монастирьок на Брацлавщині у сім'ї сільського священника Дмитра Феофановича Леонтовича. Оточений змалку мальовничою природою Поділля і дзвінкоголосими піснями, Микола зростав огорнутий любов'ю своїх благочестивих батьків. Особливий вплив на свого первістка Миколку мала його мати – Марія Йосипівна. Дуже схожий на маму зовні він перебрав від неї і лагідну вдачу і щирість душі. Священницька родина змінила місце проживання, швидко минали дитячі роки майбутнього композитора у с. Шершні біля Тиврова і за сімейною традицією хлопця віддають на навчання до Шаргородського духовного училища (1888-1892). Очевидно, що батьки хотіли бачити Миколу у майбутньому священником, тому наступним етапом в житті композитора був період навчання у Кам'янець-Подільській духовній семінарії (1892-1899). Там свого часу навчалися дід і батько Миколи Дмитровича, а трохи згодом і молодший брат Олександр. Цей період життя став, у великій мірі,

поворотним для Миколи Леонтовича. Центральне місто Подільської губернії жило надзвичайно активним, повнокровним культурним життям! Концерти, виставки, театральні вистави (іноді навіть оперні), на яких молодий Леонтович часто бував. Чудовий семінарський хор, заняття на скрипці, флейті, фісгармонії, сформували у ньому бажання присвятити своє життя музиці. Всі літні канікули він проводить на парафії свого батька в с. Білоусівка на Брацлавщині. Вже тоді він починає збирати фольклор, записує від селян і співаків церковного хору народні пісні, старовинні обіходні мелодії подільського церковного простопінія. Ще в роки навчання він проявить себе як самобутній композитор і талановитий диригент. Будучи студентом він напише свої перші обробки українських народних пісень "Ой з-за гори кам'яної", "Мала мати одну дочку", "Ой піду я в ліс по дрова", гармонізує перші свої духовні твори. Семінарське начальство, помітивши здібного юнака, доручає йому відповідальний посолух – керівництво студентським хором і оркестром (!). Під його диригентською рукою

такі предмети, як теорія музики та сольфеджіо. За вибором можна було опанувати гру на музичних інструментах. Семінарські хори були зразково укомплектовані відбірними голосами, володарі яких досить добре читали ноти з листа. Керували такими, майже професійними колективами, видатні диригенти. Тож не дивно, що саме з духовних навчальних закладів вийшли майже всі наші українські композитори, представники золоті доби українського романтизму – Олександр Кошиць, Кирило Стеценко, Яків Яциневич, Григорій Верьовка, Микола Леонтович.

Власну самостійну біографію Микола Леонтович почав порушивши сімейну традицію – вирішив стати шкільним вчителем. Починається не простий, а часом і драматичний період в житті композитора. З роками множиться його творчий доробок, але відчуваючи брак професійної освіти, Микола Дмитрович у 1903-1904 роках (під час літніх канікул) найжджає до північної столиці, де займається в школі прославленої Придворної співочої капели, діяльність якої тісно пов'язана з такими іменами українських композиторів, як Д. Бортнянський, М. Березовський. Співочий колектив світової слави на протязі майже всієї своєї історії комплектувався блискучими співаками з України. Там Леонтович отримує ґрунтовні знання з теорії музики і диригентської практики, а також диплом регента церковних хорів. Постійна жага знань, вимогливість до себе, наполеглива композиторська праця, створення хорів і оркестрів, керування ними відбирають багато часу і сил. Але прагнення до самовдосконалення приводить його в клас до знаменитого педагога-теоретика Болеслава Яворського – учня славного Сергія Танєєва. Майже дванадцять років бере лекції у нього Микола Дмитрович. Під його керівництвом починає роботу над своїм безсмертним шедевром – «Щедриком».

Справжнім потрясінням для київської публіки було прем'єрне виконання «Щедрика» хором Київського університету святого Володимира під орудою Олександра Кошиця на Різдво 25 грудня (за старим стилем) 1916 року. Леонтович, як мовиться, прокинувся наступного дня знаменитим! Ця хорова мініатюра стала могутнім імпульсом визнання харизми митця з зеленого Поділля для всієї України. Саме тоді великий друг і соратник Леонтовича Кирило Стеценко написав: «...Він – ніби різбляр у музиці, що творить найтонші музичні

оживають твори Бортнянського, Березовського, Веделя, Архангельського. У роки навчання молодий композитор під керівництвом семінарського вчителя Ю. Богданова вивчає ази теорії музики, сольфеджіо та контрапункту. Вже тоді талант в поєднанні з лагідною вдачею (часто не сумісні якості), викликають у співаків хору і оркестрантів щирю любов і повагу до Миколи Леонтовича. «Майбутньому славетному композиторові» – пишуть друзі-семінаристи на звороті спільного фото. А на авантюлі подарованого йому клавіру опери П. Чайковського «Черевички» читаємо: «Майбутньому славетному композиторові, незабутньому регентові від хору співаків». І де б не працював пізніше Леонтович – чи на станції Гришино на далекому Донбасі, чи в Києві, чи на рідному Поділлі, завжди знаходив серед своїх учнів і співаків велику повагу і любов за свій талант, добру та щирю вдачу!

Тут згадаймо про те, що українські духовні семінарії були за рівнем музичної підготовки справжніми консерваторіями того часу. Студенти набиралися тільки голосисті, а до навчального плану входили

вартості, неначе «мережива» із шовку. Його техніка, обробка найменшої речі настільки «ажурна», ніби тонка різьба із золота, прикрашена самоцвітним камінням...». Композитор поселяється в Києві і здавалося, що починається щасливий період його життя, але насправді це був початок сходження на Голгофу.

Микола Дмитрович багато працює, як музично-громадський діяч і педагог. Як композитор розширює звичні для себе жанрові межі (обробка народної пісні), втілюючи цілком оригінальні авторські задуми. Разом з Кирилом Стеценком входить до Всеукраїнської православної церковної ради (1918 р.). 22 травня 1919 р. у Микільському соборі на Печерську під орудою регента С. Тележинського вперше в історії виконується етапний твір композитора – Літургія українською мовою. Та історія національно-визвольних змагань вносить свої корективи в плани митця. У листопаді, знесилений від голоду, пішки (350 км.) приходить Леонтович до Тульчина, де вже чекали його рідні. Зруйновано мрії про незалежність України, самостійність її Церкви, піднесення національної ідеї у суспільстві... Композитор відчуває, що знаходиться під негласним наглядом «пролетарської» влади. Починається полювання на людей, прихильників національної ідеї. Миколу Дмитровича не покидало почуття неспокою. Він знав, що група Петроградського ЧК, яка отримала посвідчення Подільської губернії, окрім несприйняття всього українського розпочала «полювання» й на провідників щойно проголошеної Української автокефальної Православної церкви, до яких як член Всеукраїнської православної церковної ради належав композитор Леонтович. Тож він задля збереження життя подумував про виїзд за кордон: дістав квитки з ще не проставленими прізвищами, які постійно тримав у своєму старенькому полотняному портфелі серед партитур. Під час одного з концертів якесь «зле око» заглянуло до портфелю, що лежав за лаштунками сцени. Не встиг запобігти горю...

13 січня 1921 року у блазенькому осінньому пальтечку, в пошитій дружиною з ковдри шапці і рукавицях він пішки вирушив в далеку дорогу – в село Марківка, де на місцевій парафії служив його батько. Ще молодий, 43-річний видатний український композитор, міцно притискав до себе старенький диригентський портфель, де поміж партитур були квитки за кордон з непроставленими прізвищами...

23 січня 2021 року – рівно через 100 років після звірячого вбивства Миколи Леонтовича, Всеукраїнське хорове товариство імені Миколи Леонтовича звернулося з проханням до Його Високопреосвященства, митрополита Переяславського і Вишневського Олександра (Драбинка) відслужити заупокійну Службу Божу за безневинно безбожними вбитого слугу Божого Миколая. Після Літургії була відправлена заупокійна літія. Ми молилися за спокій душі мученика за віру, стражденного і творчо неспокоїного р. Б. Миколая, який все своє недовге життя поклав на вівтар свого народу і прийняв мученицьку смерть за нього в розквіті своїх сил...

А за мурами Спасо-Преображенського собору, де правила заупокійна літія, на соборній площі розбирали різдвяну ялинку. Весело бігала навкрути місцева дітвора і без будь-якої домовленості на всю площу з гучномовців розливалися золоті звуки «Щедрика» у версії для симфонічного оркестру з улюбленого і дітьми і дорослими фільму «Один вдома».

ДІЯКОН АНДРІЙ СИДОР,
клірик Київської єпархії

"Хто хоче йти за Мною, нехай
зречеться себе,
і візьме хрест свій, і за Мною йде».
(Мк. 8:34)

Майбутній київський митрополит народився 21 (31) грудня 1596 року у одній з тодішніх околиць Молдавської держави: Сучаві або Яссах, у сім'ї молдавського господаря Симеона Могили й угорської княжни Маргарет.

Осиротівши вже в 11 років (ймовірно він став уже круглим сиротою), малий господарич не міг залишатися в Молдавії, де верх взяли прихильники протурецької орієнтації. Тому очевидно його рідня з Речі Посполитої організувала його виїзд наприкінці 1607 – 1608 рр. На жаль, й досі немає конкретних даних про місце проживання Петра Могили в Речі Посполитій і власне про місце його навчання. Більшість авторів монографій про Святителя Петра Могилу роблять достатньо обґрунтоване припущення, що Могила проживав у Львові, продовжуючи своє навчання у Львівській братській школі. Припущення про навчання Петра Могили у Львові чи Жовкві є логічним. Галичина знаходилася близько до його батьківщини – Молдавії. На той час в західній Україні ще домінувала православна

СВЯТИТЕЛЬ ПЕТРО МОГИЛА – БУДІВНИЧИЙ КИЇВСЬКИХ СВЯТИНЬ

ДО 425-РІЧЧЯ
З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
СВЯТИТЕЛЯ

віра, а в Молдавії вона була на рівні державної; тут знаходилися родові гнізда споріднених з Могилами українських і польських князів [11, с. 56].

У тодішньому суспільстві існував звичай, що молоду людину, після закінчення здобуття освіти, брали до двору одного з магнатів, де він здобував знання з військового мистецтва та шляхетних звичок. У випадку осиротіння, магнати брали на себе обов'язок опікуна, покровителя і захисника молоді людини. Таким опікуном у Петра Могили був коронний канцлер і гетьман Станіслав Жолкевський. Опікунство Жолкевського тривало аж до його смерті у 1620 р. Загинув гетьман під Цецорою, де турки вщент розбили польські війська. Варто пам'ятати, що Петро Могила як старшина польської армії брав участь разом зі

Петро Могила
Київський митрополит

своїм опікуном у цій битві і належав до числа тих небагатьох щасливців, яким вдалося врятуватися [4 с. 47-48].

Про участь Петра Могили в битві під Хотиним 1621 р. є вже достовірні джерельні дані. Це й є перша в хронологічному порядку вістка Петра Могили, про яку згадують всі біографи.

До часу поставлення П. Могили в сан Києво-Печерського архімандрита маємо скупі біографічні дані. Знаємо, що після смерті Жолкевського, починаючи з 1622 р., П. Могила часто приїздить до столиці. У Києві Могила відвідує митрополита Іова Борецького, з яким подружився і саме митрополит Борецький став його духовно-релігійним провідником. Стосунки з митрополитом Іовом Борецьким вплинули на життєвий шлях молдавського воєводи, який покинув світське життя і прийняв чернечий постриг у 1625 р.

Православні християни, приймаючи чернецтво чи священний сан, йшли цим тернистим шляхом насамперед задля служіння Господу, для піднесення й возвеличення Православної Церкви, а те, що Петро Могила був глибоко віруючим християнином, він довів своїм життям, про це свідчать і його власноручні записки, свого роду щоденник. Навіть ті, котрі вимогливо і підозріло ставилися до його діяльності, як от волинський шляхтич Юхим Єрлич, котрий з незрозумілою ворожістю ставився до молдаван («волохів») писав: «Він жив благочестиво, гарно, тверезо, практикував добрі справи і піклувався про цілість Церкви Божої [4, с. 50].

У 1627 році, коли йому минуло 30 років, закінчився перший період його життя, період, який можна назвати молдавсько-польським, а з його оселенням в Києві почався український період і час служіння православної церкві в Україні [3, с. 55].

Звичайно, цікавим залишається той факт, що представник молдавського боярського роду, стає ченцем у досить молодому віці. Досить згадати життє святих Феодосія Печерського чи Дмитрія Ростовського (Туптала), котрі прийняли постриг у набагато молодшому віці, ніж Петро Могила (Димитрій Ростовський став ченцем у 17 років).

31 (21) березня 1627 року помер архімандрит Києво-Печерської лаври Захарія Копистенський. Найважливіший монастир у православному слов'янському світі лишився без свого пастиря. Ченці спочатку обрали на місце покійного о. Феофана (Боярського), але король не затвердив цього вибору, про що свідчить один з його листів [3, с. 79]. Очевидно, що король намірився передати ігуменство претенденту з уніатського табору о. Герману (Тишкевичу), який був до того ж родичем київського воєводи, Тишкевича – католика за віросповіданням. Однак православні ченці категорично відмовилися прийняти уніата, бо це означало б і оволодіння монастиря католиками. Залишилося таким чином два кандидати: Василь Копистенський і Петро Могила.

26 (16) вересня 1627 року було скликано провінційний сеймик в Житомирі, на якому все духовенство разом із шляхтою одностайно обрали новим архімандритом Петра Могилу. Після цього, акт прийняття було надіслано до Сигізмунда III на затвердження Петра Могили на цій посаді.

3 (16) листопада 1632 року на сеймі у Варшаві православні депутати (49 учасників сейму) обрали його на митрополита Київського, Галицького і всієї Русі. На цьому сеймі було ухвалено “Пункти заспокоєння народу руського”, якими проголошувалося повернення православним втрачених прав і визнавалася обрана ієрархія Київської православної митрополії, а саме: право мати свою, затверджену урядом ієрархію – митрополита і чотирьох єпископів: Львівського, Волинського, Перемиського і Мстиславського.

Однією з умов прийняття “Пунктів” було усунення раніше обраних єпископів та обрання нових. Через це було позбавлено митрополичої кафедри Ісаю Копинського (був митрополитом з 1631 р.). Він до кінця свого життя (1640 р.) заперечував законність обрання Петра Могили на митрополита і не хотів поступатися йому своїми правами [4, с. 80].

Ми коротко оглянули життєвий шлях від народження і до становлення Петра Могили як митрополита Київського, Галицького і всієї Русі. Більшість з нас знає його як видатного просвітника, мецената українського мистецтва, філософа, реформатора, письменника, засновника Києво-Могилянської академії, але при перерахуванні значних досягнень цього ієрарха, яскраво виділяється його здібність до організації будівництва та відбудови храмів і монастирів.

Петро Могила дбав про піднесення Православної церкви, зміцнення авторитету, унормування її правового становища, поліпшення матеріального стану. Він зайняв рішучу позицію щодо повернення відібраних уніатами церков і майна. Ці храми, насамперед у Києві: Свята Софія, церкви Десятинна, Василівська (Трьохсвятительська), Спаса на Берестові, Михайлівська Видубицького монастиря – відбудовувалися.

Паралельно з поверненням церков та унормуванням правного становища православної церкви успішно тривала широко запланована діяльність Петра Могили у відбудові і відновленні церков.

Є ряд документальних даних, які свідчать про турботу та допомогу Київського митрополита

для відновлення церков і монастирів у Луцьку, Куп'ятичах, Турині, однак основну силу він зосередив на відбудові київських храмів. Щоб хоч частково усвідомити собі величезну вагу всієї діяльності Могили, вистачить пригадати, що деякі дослідники вважають, що саме завдяки йому Київ знову здобув свою гідність й роль столиці [3, с. 407].

Наприкінці XVI століття українські церкви й монастирі були в дуже занедбаному стані, деяким з них грозила повна руйнація, а причиною всього цього послужило недбале ставлення уніатів до українських святинь. Митрополит Петро Могила глибоко переймався таким станом, тому, відразу після його висвячення на митрополита, він взявся за відбудову і відновлення святинь. Першою спорудою, за відновлення якої взявся Петро Могила, ставши київським митрополитом, був Софійський собор, щойно відібраний від уніатів у напівзруйнованому стані. Це підтверджує гравюра 1638 року до книги А. Кальнофойського “Тератургіма” із зображенням Верхньої Лаври та панорамою Києва на задньому плані. На ній ми

бачимо Успенський собор у неперебудованому вигляді (зокрема, з напівкруглою банею візантійського типу), тоді як головна баня Софійського собору вже має двоярусне завершення (як і на малюнку А. ван Вестерфельда 1651 року).

Митрополича кафедра, споруджена Ярославом Мудрим, яку Могила вважав «єдиною народом нашого православного оздобою, головою і маткою всіх церков». Могила до кінця свого життя трудився над відновою і окрасою Святої Софії, але не зміг докінчити її реставрацію повністю. До якого стану довів відбудову і окрасу цієї святині, довідуємось з опису, що його зробив архиєпископ Павло Алепський в 1655 р., з якого видно, що цей напівзруйнований храм завдяки трудам Могили знову почав викликати похвалу і подив та що «вона не має собі подібної, крім її однойменниці» (у Константинополі) [4, с. 95].

Десятинна церква, збудована Володимиром Великим, була зруйнована в 1240 році, але в кінці XV ст. біля неї збудовано нову церкву, яку названо

Миколая Десятинного. Відібравши її від уніатів в 1633 р., Могила почав реставрувати, намагаючись хоч частково використати старі мури первісної церкви. Могилі не вдалося закінчити відбудову цієї святині, тому у своєму заповіті він записував: «на закінчення церкви, названої Десятинною, яку я почав реставрувати, щоб відновлення закінчене було, з моєї шкатулки готових тисячу золотих призначаю й записую» [9, с. 43].

Василівська церква або Трьохсвятительська була повністю відновлена і передана під опіку Києво-Братському монастирю. Церква Спаса на Берестові, споруджена в XII ст., була перебудована в 1638-1643рр. Не забув про цю церкву Могила і в своєму заповіті, на яку призначив частину залишеного срібла [4, с. 95]. Михайлівська церква в Києво-Видубицькому монастирі, яка датується XI століттям. Разом із монастирем Могила дістав цю церкву від уніатів у 1635 р. на підставі добровільного обміну за Гродненський монастир. Він відновив цю церкву, а

в своєму заповіті дарував 500 золотих. Зберігаючи від знищення старовинні святині, Могила зберігав частину нашої славної історії княжої доби й, відновлюючи їх, він хотів показати тяглість української історії від початків княжої доби.

Цей відтинок діяльності Петра Могили високо оцінювали не тільки православні, але також противники, люди іншого віросповідання. У передмові до своєї «Перспективи» Касіян Сакович писав: Взяв отець Могила Святу Софію в Києві, багато століть перед ним опущену, а в даний час так її відновив, що від усіх дістав похвалу. Також відбудовує монастирі, засновує школи і багато робить добра в інтересах свого народу, так що якби захотів розпрощатися із схизмою і вступити в унію з святим Костьолом римським, без сумніву, не тільки митрополичого, але й патріаршого сану був би достойний». За дев'ять днів до смерті, відчуючи наближення закінчення свого земного подвигу, він власноручно

склав заповіт, у якому, серед іншого, просив поховати його тіло в Успенському соборі Києво-Печерської лаври. У заповіті він написав: «Бачачи, що занепад святого благочестя в народі руському походить ні від чого іншого, як від цілковитої відсутності освіти та науки, я дав обітницю Богу моему – все моє майно, що дісталось від батьків, і все, що буде діставатися від прибутків, одержаних з доручених мені святих місць, з маєтків, для цього призначення, віддавати частково на відновлення зруйнованих храмів Божих, від яких залишилися жалюгідні руйновища, частково – на заснування шкіл у Києві».

Митрополит Петро Могила скінчив свій земний подвиг 1 (14) січня 1647 року. Поховання було призначено на день пам'яті сорока мучеників, який того року випав на вівторок другого тижня Великого посту. 19 березня 1647 року відбулося урочисте поховання Київського митрополита Петра Могили. Зібралось дуже багато народу, щоб провести в останню путь сина Молдови, якого українці полюбили як свого пастиря і який ототожнив себе з українським народом, на захисті прав якого він непохитно стояв упродовж усього свого життя.

Спочатку гріб з тілом Петра Могили стояв у Святій Софії, де він знаходився до дня поховання. Місце поховання Петро Могила обрав у Києво-Печерській Лаврі, в Успенському соборі. Його поховали біля лівого крила собору.

Петро Могила упокоївся в день пам'яті святителя Василя Великого. Українські богослови й історики неодноразово підкреслювали схожість між митрополитом Петром Могилою і Васиєм Великим. Обидва вони в ранні роки прийняли чернечий постриг; обидва ревно боролися за православ'я, формулюючи в творах православне віровчення; обидва мали великі заслуги у розвитку й упорядкуванні православного богослужіння (літургія Василя Великого та інші богослужбові чини і молитви; Петро Могила – Службник і Требник); обидва в житті і діяльності відзначалися вольовими активними характеристиками; упокоїлися і святий Василь Великий, і митрополит Петро Могила у віці 50 років.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. *Біблія. Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту в українському перекладі з паралельними місцями та додатками / переклад Патріарха Філарета (Денисенка).* – К. : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2007. – 1408 + VIII с.
2. *Власовський І. Ф. Нарис історії Української Православної Церкви.* – Нью-Йорк, 1990. – Т. 2. – 397 с.
3. *Голубев С. Т. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники (Опыт ист. исследования).* – К., 1883. – 332 с.
4. *Жуковский А. І. Могила й питання єдності церков.* – К. : Мистецтво, 1997. – 429 с.
5. *Колодний А. М. Петро Могила богослов, церковний і культурний діяч.* – К. : Дніпро, 1997. – 216 с.
6. *Костомаров М. І. Історія України в життєписах визначних її діячів.* – К. : Україна, 1991. – 493 с.
7. *Мицук Ю. прот., Св. Петро Могила* – Харків: Бібліолектор, 2015. – 119 с.
8. *Нічик В. М. Петро Могила в духовній історії України.* – К. : Український центр духовної культури, 1997. – 321 с.
9. *Пам'ятники изданные. Киев.* – К., 1897. – Т. 2. – № 12. – 432 с.
10. *Православний вісник [Журнал]: видання Української Православної Церкви Київського Патріархату.* – Київ: Видання Української Православної Церкви Київського Патріархату. – ISSN 0203-5863 № 11/12. – 1996. – 27 с.
11. *Скнар О. Митрополит Київський Петро Могила і його провідницька діяльність // Православний вісник.* – К.: Вид. Української Православної Церкви, 1996. – № 5.
12. *Соколенко О. Г. Митрополит Петро Могила – маловідомі сторінки життя.* – Запоріжжя: Дике Поле, 2015. – 294 с.
13. *Феномен Петра Могили. Біографія. Діяльність. Позиція // Колективна монографія.* За ред. В. Климова. – К. : Дніпро, 1996 – 159 с.

ПРОТОІЄРЕЙ БОГДАН ГУЛЯМОВ,
настоятель храму на честь Собору
Київських Святих с. Романків,
магістр богослів'я

СЛОВА І СМИСЛИ

«СУТНІСТЬ», «ПРИРОДА», «ЕНЕРГІЇ»

залежно від людської свідомості». Як пише у своєму «Путівнику» (Ὁδηγός, Viae dux) прп. Анастасій Синаїт (поч. VII ст. — після 701): «Згідно з церковним напрямом думок, природа є істинне існування речі (ἀληθὴς πράγματος ὑπαρξίς)... усе те, що існує в істинний спосіб, а не те, що висловлюється як плід уяви (πάν τὸ ἐν ἀληθείᾳ ὄν· ἀλλ' οὐκ ἐν φαντασίᾳ λεγόμενον)». «Церква називає природою істинну реальність існуючих речей (τὴν τῶν ὑπαρχόντων ἀλήθειαν), або ж їхню здійсненість у естві (ἡγούον τὸ τούτων ἐνούσιον)», — додає прп. Анастасій. Таким чином, під це поняття «природи» підпадає Бог і створений Ним космос, людина і предмети з її світу, але не віртуальна реальність: «дім», побудований у комп'ютерній симуляції, не володіє фізичним існуванням, а є існуванням уявним, тобто існує як закодвана в комп'ютерному коді модель.

Як бачимо, в обох поняттях тією чи іншою мірою містилися конотації, що вказували на дійсне буття, те, що дійсно існує. «Сутність у Трійці, — пише В. Лоський, — це не якась абстрактна ідея Божества, не якась логічна сутність, яка зв'язувала б три Божественних індивідууми, подібно до того як, наприклад, “людство” є спільним для трьох “людей”. Апофатизм надає їй металогічної глибини деякої непізнанної трансцендентності, біблійне Одкровення оточує її преславним випромінюванням Божественних імен».

Ще одним терміном (окрім οὐσία і φύσις), що вказує на Божественну природу, є термін «енергія» (ἐνέργεια — «діяльність», «енергія»). За Своєю сутністю Бог абсолютно непізнаваний, ненадаваний і неприсутній. Якби причастя Богу було безпосередньою участю в сутності, вважав свт. Григорій Палама (XIV ст.), то вона вже «не була б триіпостасною, але стала б міріадоіпостасною (μυρίπλοστατον)». Із Тріади Божество перетворилося б на Бога, що має безліч осіб: до Божественної Трійці приєдналися б усі тварні особистості, які досягли спасіння й обоження.

Говорячи про єдину природу Пресвятої Трійці, святі отці вживали два терміни, які використовували як синоніми, — «сутність» (οὐσία <υσία>) і «природа» (φύσις <фісис>). Іменник «сутність» (οὐσία) етимологічно походить від дієприкметника жіночого роду οὐσα (буквально — «суща»), який, у свою чергу, утворюється від дієслова εἶμι («бути»). Звідси й базовий смисл цього терміна — «участь у бутті». У своєму вихідному нефілософському вжитку слово οὐσία означає: «майно», «статок» або «те, що є чиеюсь власністю, майном, статком». У філософській мові воно могло означати «єство», «сутність», «дійсність», «буття». При цьому в значенні непохитної основи буття, непорушної даності οὐσία протиставлялася становленню (γένεσις).

Термін φύσις походить від дієслова φύω («народжувати», «спричиняти», «вирощувати», «творити», «робити»). Його базове значення: «природа», «єство», «природна властивість», «характер». В найширшому значенні φύσις «указує на все, що існує об'єктивно, не-

СУЧАСНЕ ПРАВОСЛАВНЕ
БОГОСЛОВ'Я

«Присутність Бога в Його енергіях треба розуміти в реальному значенні. Це — не дієва присутність причини у своїх наслідках: енергії — не наслідки Божественної Причини, як світ тварний; вони не створені, не викликані з небуття, але предвічно виникають з єдиної сутності Пресвятої Трійці. Це — вилиття безмірної Божественної Природи, Яка не може Себе обмежити, Яка є більше, ніж сутність. Можна сказати, що енергії розкривають нам певний спосіб буття Пресвятої Трійці в “зовні” Своєї неприсутньої сутності. Таким чином, Бог існує одночасно і в Своїй сутності, і в “зовні” Своєї сутності».

Володимир Лоський

В. Н. Лосский, Очерк мистического богословия
Восточной Церкви. Догматическое богословие

СВЯТООТЦІВСЬКА
ДУМКА

«Отож, не за сутністю й не за іпостассю стає хто-небудь причасником Бога: бо жодна сутність і жодна іпостась не розділяється, і жодним чином не передаються вони нікому. Тому Бог абсолютно невміщений для всіх, хоча й перебуває повсюди в інших відношеннях. Спільна ж сила та енергія Триіпостасного Божества, яка різним чином і розмірно розділяється між тими, що їй причасні, доступна для вміщення для облагодатствуваних».

Свт. Григорій Палама

Григорій Палама, Сто пятьдесят глав.

Як ми писали раніше, Бог, Який відкрився Мойсееві, це Бог Присутності, яка співвіднесена з людиною. Ім'я Яхве (Yahweh) походить від дієслова hayah («бути», «існувати», «мати буття»). При цьому форма, в якій у Вих. 3:14 стоїть це дієслово, говорить не просто про буття, а про буття-як-присутність: тут, поряд із кимось, відносно когось. Цей самий акцент на відкритості до Іншого та співвіднесеності з ним робить і християнське богослов'я, яке свідчить про особистісного Бога Біблії за допомогою поняття «особи» (=πρόσωπον і його латинський аналог: *persona*).

ХРИСТИЯНСЬКЕ БОГОСЛОВ'Я В XX СТОЛІТТІ

«Грецьке слово “просопон”, — пише Йозеф Рацінгер (папа Бенедикт XVI), — буквально означає “взір на...”; завдяки частці “прос” — “на”, “в напрямку до” — воно конститутивно включає в себе віднесеність до чогось. Так само і з латинським „persona“: „звучати через“. Префікс “per” — “через”, “в напрямку до” — знов-таки виражає віднесеність, цього разу мовне звернення. Інакше кажучи: абсолютна Особистість не може бути в абсолютній однині. Тому в поняття особистості необхідно включити подолання однини».

Йозеф Рацінгер,
Введение в христианство.

Поняття «просопон», яким означалася в Септуагінті «особа», мало один дуже важливий дефект. Воно було укорінене в театральному світогляді античності (буття=речі, тіла; космос=театр; людське існування=маска, роль). «Слово *πρόσωπον* могло означати маску актора (личину), роль або зовнішню форму. Воно вказувало на випадкові ознаки, які не можуть визначати ества самої речі. Актор може міняти маски, але при цьому він залишається однією й тією ж людиною; маска характеризує його роль, зовнішній вигляд, відношення до оточення, а не його самого». Схожі конотації містяться і в латинському богословському терміні *persona* (де акцент ставиться на ролі, «яку грає людина в суспільних чи правових відносинах»). Монада Савеллія, що «заговорила», була, перш за все, буттям, а потім буттям, зверненим до людини, яке спілкується з людиною за допомогою масок, личин. Бог взаємодіє, спілкується з людиною, але робить це не «віч-на-віч», а за допомогою масок (як за допомогою «аватарів» — гібридних, генетично спроектованих тіл — спілкуються земляни з жителями супутника Пандора у фільмі «Avatar» (2009)).

Як же виразити новий досвід спілкування? Як виразити досвід спілкування, що відкрився в Церкві, де людина опиняється «віч-на-віч» з Богом-Трійцею? Коли ми говоримо про конкретну живу людину, тобто про людину як про неповторне, унікальне існування, то зазвичай уживаємо поняття «особа». Але античний дохристиянський світ не знав такого поняття. Замість звичного нам «особа» антична людина використовувала терміни *πρόσωπον* і *persona*, які означають, за точним висловом Лоського, «обмежувальний, уявний і врешті-решт ілюзорний аспект індивідуума, не особу, яка відкриває особистісне буття, а лице-маску буття безособового».

«Основне уявлення про світ у греків зводиться до того, що це є театральна сцена. А люди — актори, які з'являються на цій сцені, грають свою роль та йдуть. Звідки вони приходять, невідомо, куди йдуть, невідомо. Втім, це відомо: приходять вони з неба, адже люди — еманация космосу, космічного ефіру, і йдуть вони туди ж і там розчиняються, наче краплі в морі. А земля — це сцена, де вони виконують свою роль. Хто-небудь спитає: яку ж п'єсу розігрують ці актори? Відповім: сам космос складає драми та комедії, які ми виконуємо. Філософу достатньо знати лише одне: що він актор і більше нічого».

Олексій Лосев

А. Ф. Лосев,
Двенадцать тезисов об античной культуре

Новий досвід, здавалося б, вимагає нових слів. Однак великим каппадокійцям — свтт. Василію Великому, Григорію Богослову і Григорію Ніському — вдалося створити новий смисл, використовуючи слова, слова, що вже існували. Слово «просопон», приміром, у дохристиянській мові могло означати не лише лице людини, але й морду тварини: собаки, коня, риби, оленя. Суттєвою вадою «просопон», як ми вже писали вище, були й притаманні йому театральні значення: *πρόσωπον* могло означати й театральну маску, і саму театральну роль, і типовий характер літературного персонажа. Вульгарне значення могло мати й слово «іпостась», одним з чотирьох основних смислів якого було «те, що згустилося внизу, осад, відстій».

Термін, етимологія	Первинне значення	Основне значення до IV століття	Додаткові конотації	Значення в тринітарному богослов'ї великих каппадокійців
<i>πρόσωπον</i> : походить від поєднання прийменника <i>πρός</i> зі словом <i>ὤψ</i> — «погляд», «вид», «лице»	Лице, риси обличчя, вираз обличчя	Лице. В Септуагінті: лице людини, лице землі, міста, лице Боже, лицем до лица	Личина, маска	Особа, синонім <i>ὑπόστασις</i>
<i>ὑπόστασις</i> : походить від дієслова <i>ὑφίστημι</i> (<i>ὑπό</i> + <i>ίστημι</i>) — «підставляти»	Підставка, основа	У розмовній мові, в язичницькій філософії і в християнському богослов'ї використовується як синонім терміна «сутність» (<i>ἡ οὐσία</i>).		Конкретне буття, спосіб існування, Особа
<i>Persona</i> : найімовірніше, походить від етруського <i>phersu</i> , пов'язаного з уявленнями про ритуальну чи театральну маску	Роль актора, суспільна роль		Личина, маска	

У тринітарному богослов'ї каппадокійців поняття «лица» (*πρόσωπον*) було зближене з поняттям «іпостасі» (*ὑπόστασις*). В результаті, за словами о. Олега

Давиденкова, «поняття “лица” [*πρόσωπον*] отримало метафізичне обґрунтування, а поняття “іпостасі” наповнилося персоналістичним змістом».

МИТРОПОЛИТ ЛЬВІВСЬКИЙ
І СОКАЛЬСЬКИЙ ДИМИТРІЙ (РУДЮК),
голова Інституту церковної історії

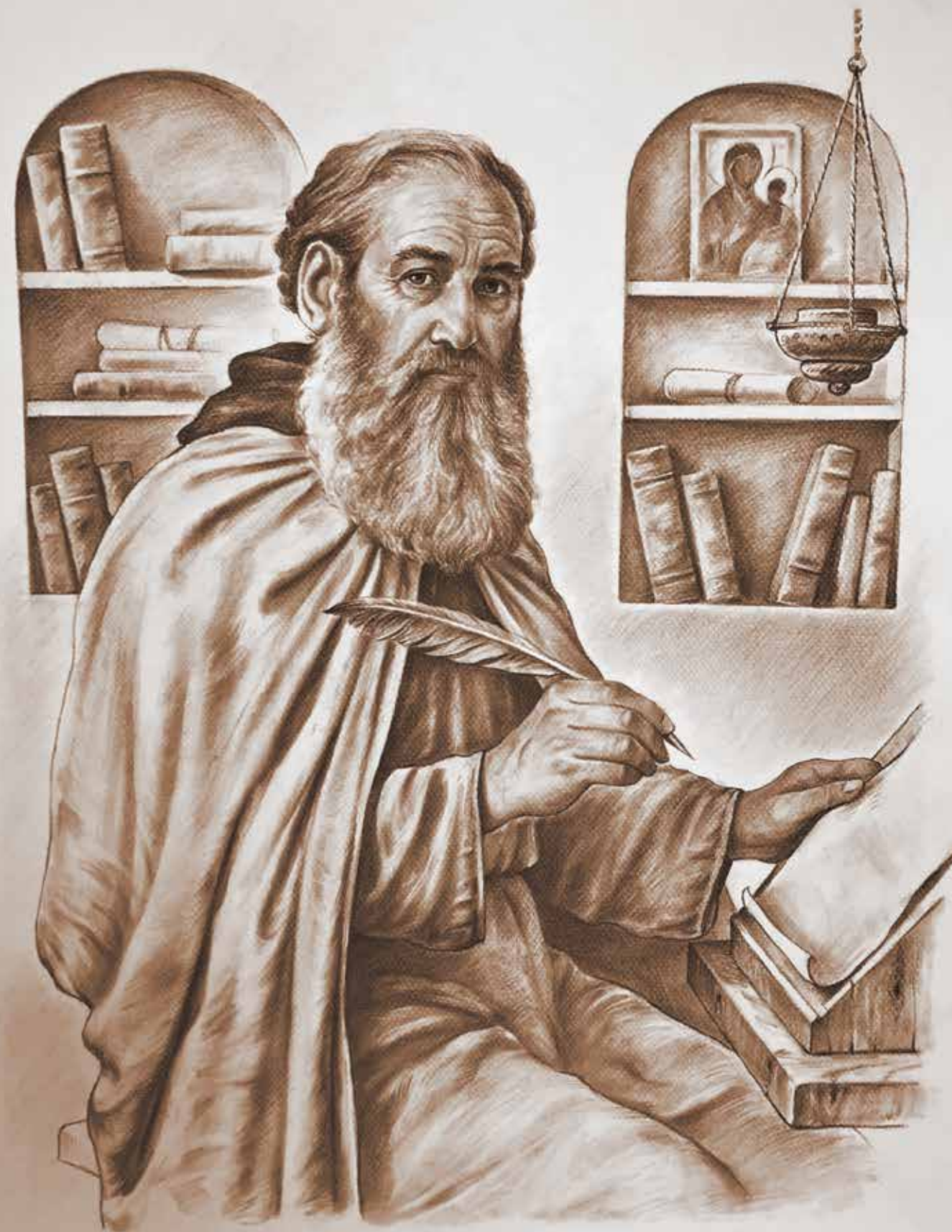
Серед вже згаданих нами трьох митрополитів Київських з іменем Іоан, маємо ще й четвертого, який керував Православною Церквою Руси всього два роки і через свою активність та грамоту в науках книжних залишив по собі добрий спогад в українській церковній історії. За свідченнями літописця митрополит Іоан IV прибув до нас з Константинополя: «Прийшов митрополит Іоанн в Русь. І не хотів його Ростислав прийняти, тому що одрядив був Ростислав [боярина] Гюряту Семковича до цесаря [грецького Мануїла Комнина], намагаючись настановити Кліма [Смолятича] на митрополію. А повернувся Гюрята назад із [города] Олешія з митрополитом [Іоанном] і з цесаревим послом. І прислав цесар дари многи Ростиславу – оксамити, і паволоки, і всяке узороччя різноманітне. При цім посол цесарів говорив Ростиславу: «Мовить тобі цесар: «Якщо приймеш ти прихильно благословення од святої Софії, «буде тобі митрополит Іоанн». Великий же князь сказав до цесаревих послів: «Я сього митрополита задля честі і приязні цесаревої і патріархової прийму, але надалі, якщо патріарх без призволення нашого всупереч правилам святих апостолів поставити митрополита, ми не приймемо [його], а будуть вибирати єпископи». І тоді ввів він митрополита з честю в Київ, а послів одпустив до

МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ І ВСІЄЇ РУСИ ІОАН IV (1164 – 1166)

цесаря з дарами і з приязню великою» [5, с. 285]. Як бачимо з Літопису в Русі й надалі продовжувались церковні суперечки щодо окремішності Київської митрополії, які були продиктовані політикою великих князів і їх поглядами на церковне питання. В даному випадку досить чітку позицію зайняв Ростислав Мстиславич, який вже було послав до Константинополя своїх представників для того, щоб остаточно канонічно настановити на Київську митрополію Кліма Смолятича, який через конфлікт в середовищі Церкви Руси та чітку позицію Константинополя перебував у засланні.

Попри вперті бажання великого київського князя Романа Мстиславича мати на Русі окремого митрополита, Кліму Смолятичу і цього разу не вдалося відновитися на першосвятительській кафедрі. Літописець стверджує милосердницький і вимушений такт великого князя: «Я сього митрополита задля честі і приязні цесаревої і патріархової прийму, але надалі, якщо патріарх без призволення нашого всупереч правилам святих апостолів поставити митрополита, ми не приймемо [його], а будуть вибирати єпископи» [5, с. 285]. З цього бачимо, що позиція князівської влади з церковного питання, суть якого полягала у поставленні митрополита за «призволення» першопрестольного Києва, була досить чіткою і недвозначною. Напевно ж це питання залишалося таким доти, доки жив сам великий князь Роман Мстиславич і доки було дієвим його бажання наставляти митрополитів з русинів і обирати собором єпископів Православної Церкви Руси. Однак текст наведений вище і вкладений в уста київського князя Ростислава Мстиславича належить не літописцю, а як зазначає Л. Махновець, текст взятий від

Уявне зображення митрополита Київського і всієї Руси
Іоанн IV. Портрет пензля А. Орлюнова
з приватної колекції митрополита Димитрія (Рудюка)

ІОАНН IV
МИТРОПОЛИТ Київський і всієї Руси
(1164 — 1166)

В. Татіщева [12, с. 329]. Таке сміливе доповнення прогалини в оригінальному Літописі нещадно критикує авторитетний історик Є. Голубинський, який стверджує: «З якого дива цей [історик Татіщев] вкладає в уста Ростислава наведені слова, це пояснюється дуже просто. З того дива, що він взагалі писав Руську історію не так, як вона була, але як він хотів її уявляти. «Закон зробимо вічним вибирати і поставляти (митрополитів) єпископам Руським з повеління великого князя», – Татіщев міг говорити у свій час так грізно, але вірити, що це могло бути сказане в XII ст. було б дуже легковажно» [3, с. 315]. Висвітлення цієї історичної проблеми подає історик Г. Подскальськи, який вважає текст В. Татіщева необґрунтованим, а його думку про те, що нібито під час переговорів в Олешші поблизу устя Дніпра із-за загрози церковного розколу вдалося добитися згоди Візантії на те, щоб в майбутньому всі кандидати на Київську митрополію поставлялись тільки за попередньої згоди київського князя, невірною [7, с. 459]. Ще один відомий церковний історик митрополит Макарій Булгаков зазначає, що фактично 1164 року закінчилась довготривала смута в руській митрополії і право настановляти і присилати митрополитів на Русь залишилось за Константинопольським патріархом [2, с. 294].

Отже, митрополит Київський і всієї Руси Іоан IV прибув на Русь 1164 року, будучи поставленим Константинопольським патріархом Лукою. Проте в «Палінодії» та «Київському каталозі» його вступ на першосвятительську кафедру відносять до 1171, або до 1176 років [1, с. 92]. Ми ніколи не вникали в появу самого титулу Київського митрополита, або ж з якого часу наші першосвятителя стали носити титул «Митрополит Київський і всієї Руси». Однак, з першого митрополита Михайла ми стали саме так його титулувати. Не розглядаючи історичних даних з цього приводу, зазначимо, що вперше титул «і всієї Руси» закріплено за попереднім митрополитом Федором, а Іоан IV вже став другим митрополитом, який вживав його. Деякі історики вважають, що на титулі «Митрополит Київський і всієї Руси» наголошено так тому, що ці два митрополити Федор та Іоан IV відновили свою церковну юрисдикцію, після т. зв. розділення, на всю Русь [7, с. 458].

За святительства митрополита Іоана IV відбулися досить суттєві зміни і в статусі деяких єпархій. 28 березня 1165 року Іоан IV посвятив на Новгородського єпископа Іллю, як бачимо не без участі Ростислава Мстиславича, або ж за його князювання:

«Поставив Ростислав князь єпископом у Новгород Великий Іллю; той бо Ілля родом був новгородець» [5, с. 287]. Відтак, зазначимо, що Новгородський єпископ з половини XII ст. обирався на вічі у Новгороді, і він мав бути, за виключенням деяких, тільки новгородцем, що до якоїсь міри визначало статус владики Новгорода Великого. Починаючи з Іллі Новгородські єпископи стали титулуватися архієпископами, тобто їх статус був підвищений. Новгородський владики став першим серед суффраганів, а раніше такі функції у Київській митрополії були закріплені за Білгородським єпископом. Відображення цієї своєрідної ролі Новгородської кафедри та її статусу можна побачити в богослужбовому Правилі новгородського архієпископа [6, с. 75-78]. Саме такі промовисті моменти у статусі Новгородського архієпископа дали змогу деяким дослідникам назвати таке становище, як «автокефальна архієпископія». Так це, чи ні, але за авторитетом Новгородський архієпископ аж до XV був другим після Київського митрополита. Із Новгородської архієпископії вийшла т. зв. «Повѣсть ѿ бѣломъ клобуцѣ» [8], і відомо ще й те, що архієпископ Новгородський носив «хрещаті ризи», які були атрибутом вищих ієрархів – патріархів та митрополитів. Новгородська архієпископія у церковному відношенні завжди тяжіла до Києва. Так, що навіть у грамоті Константинопольського патріарха Дионісія від 18 лютого 1467 р., яка була надана з проблеми т. зв. самочинної автокефалії Московської митрополії, зазначалося, щоб всі єпархії руської землі і архієпископія Великого Новгорода визнала законність одного митрополита Київського Григорія Болгариновича (1458-1473) [13, с. 38-39]. Про особливе становище Новгородської кафедри та втрату нею незалежності за часів московського царя Івана Грозного (1530-1584) писав дослідник Р. Скринніков [11, с. 229-260]. Також про особливість «новгородського православ'я» і його відмінність від російського, згадував митрополит Антоній Храповицький [9, с. 19-27].

Митрополит Київський Сильвестр Косов (1600-1657) у своєму «Патериконі» стверджує, що Іоан IV був: «Людина освічена в науках як світських, так і духовних» [10, с. 593]. Однак більшість істориків таку характеристику відносять до митрополита Київського Іоана II Продрома.

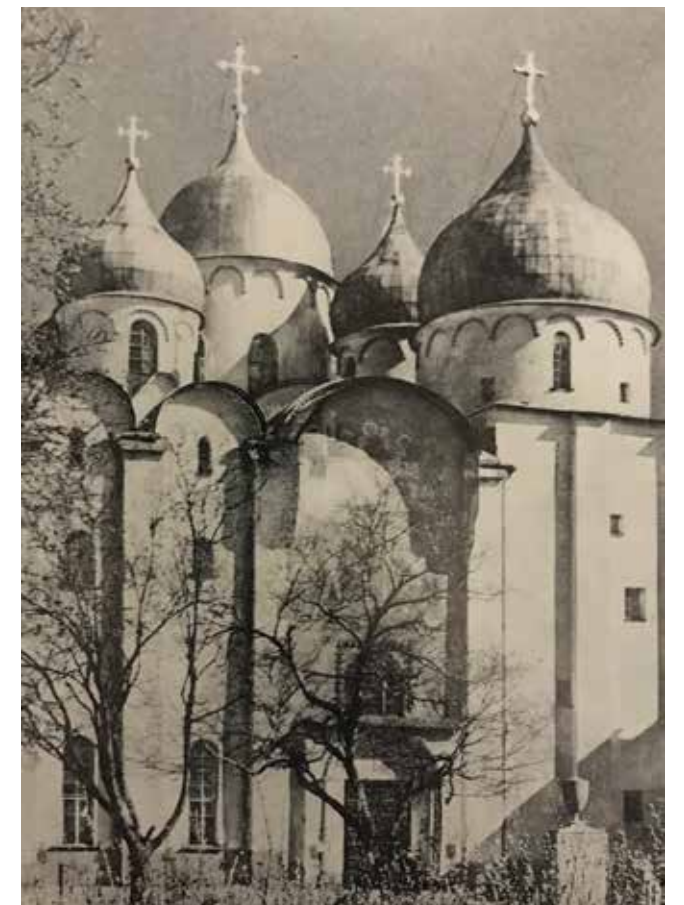
Серед знайдених святительських печаток з іменем «Іоан» дослідники вважали, що дві з них належить митрополиту Іоану IV, адже в них особливо

наголошувалося на титулі Київського першосвятителя «митрополит Руси» [14, с. 50-53]. Митрополит Іоан керував Київською кафедрою всього кілька років. Деякі дослідники зводять його святительство навіть до двох років, а деякі більше [4, с. 170-171]. Закінчив своє життя митрополит Іоан у Києві 12 травня 1166 року. Цю, невідомо звідки взятую, точну дату смерті ми знаходимо у В. Татіщева [12, с. 332]. Митрополит Євгеній Болховітінов вказує на інші більш давніше джерела, які стверджують, що митрополит Іоан IV помер в 1170 році [1, с. 92].

За митрополита Іоана IV закінчилась в Русі церковна боротьба за незалежнення Київської митрополії від Константинопольського патріархату. Далеко від Києва у Володимирі Волинськомудесь саме цього часу помер митрополит Клим Смолятич.

- Болховітінов Євгеній, митрополит. Вибрані праці з історії Києва / Є. Болховітінов / Упор., вст. ст. та додатки Тетяни Ананьєвої. – К.: Либідь, 1995. – 488 с.
- Булгаков Макарій, митрополит. История Русской Церкви. Кн. 2. История Русской Церкви в период совершенной зависимости ее от Константинопольского патриарха (988-1240) / Макарий Булгаков. – М.: Издательство Спасо-Преображенского Валаамского монастыря, 1995. – 704 с.
- Голубинский Е. Е. История Русской Церкви / Е. Е. Голубинский / Т. 1. Период первый Киевский или домонгольский. Первая половина тома. – М., 1997. – 966 с.
- Карпов А. Ю. Русская Церковь X-XIII. Биографический словарь / А. Ю. Карпов. – М.: Квадрига, 2016. – 472 с.
- Літопис руський / Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця. Відп. ред. О. В. Мишанич. – К.: Дніпро, 1989. – 592 с.
- Памятники древнерусского канонического права : Ч. 1 : (Памятники XI-XV в.) / [Ред. А. С. Павлов]. – 2-е изд. – СПб. : [Тип. М. А. Александрова], 1908. – 1472 с. и стб., разд. паг. – (Русская историческая библиотека; 6).
- Подскальски Герхард. Христианство и богословская литература в Киевской Руси (988-1237 гг.) / Г. Подскальски / Издание второе, исправленное и дополненное для русского перевода. Перевод А.В.Назаренко, под редакцией К.К. Акентьева. – Санкт-Петербург: Византинороссика, 1996. XX+572 с. (Subsidia Byzantinorossica. Т. 1).
- Розов Н. Н. Повесть о новгородском белом клобуке как памятник общерусской публицистики XV века / Н. Н. Розов // Труды отдела древнерусской литературы Института русской литературы Академии наук СССР. Т. IX. – М.; Л., 1953. – С. 178-219.

- Рклицкий Никон, архиепископ. Митрополит Антоний (Храповицкий) и его время. Книга первая / Никон Рклицкий, архиепископ. – Нижний Новгород: Издание братства во имя князя Александра Невского, 2004. – 720 с.
- Сінкевич Н. «Патерикон» Сильвестра Косова: переклад та дослідження пам'ятки / Наталія Сінкевич. – К.: «Фенікс», 2013. – 712 с.
- Скрынников Р. Г. Святители и власти / Р. Г. Скрынников. – Л.: Ленииздат, 1990. – 349 с.
- Татищев В. История Российская: В 3-х т. Т. 2 / Василий Татищев. – М.: АСТ: Ермак, 2005. – 732 с.
- Ульяновський В. І. Історія церкви та релігійної думки в Україні / В. І. Ульяновський. Навч. посібник: У 3-х кн. Кн. 1. Середина XV – кінець XVI століття. – К.: Либідь, 1994. – 256 с.
- Янин В. Л. Актовые печати Древней Руси X – XV вв. В 2-х томах. – Т. 1. Печати X – начала XIII в. / В. Янин. – М.: Издательство «Наука», 1970. – 326 с.

Собор Святої Софії – головний православний храм Великого Новгорода, побудований в 1045 – 1050 роках.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ВЗЯВ УЧАСТЬ У ЗАСІДАННІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ РАДИ ЦЕРКОВ І РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 27 січня 2021 року як черговий головуєчий провів засідання Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій. Предстоятеля помісної Української Православної Церкви супроводжував архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій. У зібранні на запрошення ВРЦіРО також взяли участь Надзвичайний і Повноважний Посол Канади в Україні Лариса Ґаладза, голова Державної служби України з питань етнополітики та свободи совісті Олена Богдан та завідувач Відділу з питань релігій, забезпечення права громадян на свободу світогляду і віросповідання Секретаріату Кабінету міністрів України Андрій Юраш. Перед початком засідання Його Блаженство закликав присутніх хвилиною мовчання вшанувати пам'ять невинно закатованих жертв нацистського терору під час Другої світової війни, оскільки сьогодні вшановується Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту, запроваджений рішенням ООН. Після виступів Олени Богдан і Андрія Юраша були обговорені питання державно-конфесійних взаємовідносин, оренди релігійних споруд, які перебувають у державній власності, своєчасного реагування органів місцевої влади на конфлікти, які виникають, а саме, на прикладі ситуації у селі Ділове Закарпатської області. Також мова йшла про проблему недопуску капеланів до пенітенціарних закладів в умовах карантинних обмежень. Загалом Предстоятель позитивно оцінив співпрацю з державою, зазначивши, що після зустрічей з Прем'єр-міністром Денисом Шмигалем була проведена робота у важливих напрямках, зокрема, щодо діяльності релігійних організацій у період карантину, питань військового і медичного капеланства, також відбулися конструктивні зустрічі у Міністерстві соціальної політики щодо оформлення гуманітарних вантажів. Митрополит Епіфаній торкнувся і питання підняття тарифів на газ та електроенергію, оскільки

некомерційний тариф, який був наданий для релігійних організацій, нещодавно було скасовано. В контексті цього Блаженніший владика зазначив, що Церква не може і не має морального права ставити питання про якісь нижчі тарифи, ніж встановлені для побутових споживачів. Однак просить про встановлення для релігійних організацій некомерційних тарифів, щоби не доводилося платити ціни вищі, ніж платять побутові споживачі. Оскільки це важким тягарем лягає на релігійні громади й, у кінцевому рахунку, – власне на парафіян, тим більше в умовах пандемії. В подальшому, після виступу Лариси Ґаладзи, відбулося обговорення питання протидії домашньому насильству, адже посольство Канади в Україні виступає партнером у реалізації програми з використання потенціалу релігійних організацій у протидії цій проблемі. Тож було акцентовано на необхідності розвивати міжконфесійний вебсайт «Зупини насильство» та напрацьовувати методичні матеріали для душпастирів, щоби спільні зусилля у сфері запобігання і протидії домашньому насильству досягли місцевого рівня – дійшли до парафіяльних священників, служителів, місцевих церковних відділів у справах сімей і соціального служіння.

Учасники зібрання не оминули увагою й надзвичайно актуальне для суспільства питання вакцинації від коронавірусу. За результатами дискусії було вирішено виробити спільну заяву, яку буде оприлюднено після схвалення усіма членами ВРЦіРО. На завершення спілкування було також піднято питання викладання у школах предметів духовно-морального спрямування та заходів на підтримку традиційних сімейних цінностей. Закриваючи засідання Митрополит Епіфаній подякував усім за ефективну й плідну співпрацю та передав головування у Всеукраїнській Раді Церков і релігійних організацій Предстоятелю Греко-Католицької Церкви Верховному Архієпископу Святославу Шевчуку, який очолюватиме ВРЦіРО наступні пів року.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У НЕДІЛЮ ПЕРЕД РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

У тридцяті неділю після П'ятидесятниці, перед Різдвом Христовим, 3 січня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Його Блаженству співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Предстоятель помісної Української Православної Церкви виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом за богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

ПРЕДСТАВНИКИ ПЛАСТУ ПЕРЕДАЛИ ПРЕДСТОЯТЕЛЮ ВІФЛЕЄМСЬКИЙ ВОГОНЬ МИРУ

Після закінчення Божественної літургії, 3 січня 2020 року, Предстоятель помісної Української

Православної Церкви у Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі прийняв у представників української скаутської організації традиційний Віфлеємський вогонь миру. Дівчата та юнаки з Пласту розповіли Митрополиту Епіфанію про історію розповсюдження цього вогню та передали Його Блаженству лампаду.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗУСТРІВСЯ З ПОСЛОМ УКРАЇНИ В ПІВНІЧНІЙ МАКЕДОНІЇ

Предстоятель помісної Української Православної Церкви 5 січня 2021 року зустрівся з Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Північна Македонія Наталею Задорожнюк. Його Блаженство поспілкувався з високоповажною гостею про актуальну міжнародну ситуацію, зокрема на Балканському півострові, та міжконфесійні взаємовідносини в Україні. Окрім того, пані Посол поділилася з Митрополитом Епіфанієм своїми враженнями від перебування в Північній Македонії, а Блаженніший владика розповів Наталі Задорожнюк про процес визнання Православної Церкви України.

АРХІЄПІСКОП МИХАЇЛ ПОСМЕРТНО НАГОРОДИВ МЕДИКІВ, ЯКІ БОРОЛИСЯ З ПАНДЕМІЄЮ КОРОНАВІРУСНОЇ ХВОРОБИ

Високопреосвященніший архієпископ Вінницький і Тульчинський Михаїл 5 січня 2021 року в актовій залі Вінницької центральної районної клінічної лікарні зустрівся з медичними працівниками закладу. На початку заходу керуючий Вінницько-Тульчинською єпархією запропонував вшанувати хвилиною мовчання медиків, які померли борючись із пандемією небезпечної коронавірусної хвороби.

З благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія владика Михаїл посмертно нагородив медалями «За жертвовність і любов до України» Софію Барчук, Людмилу Скрипник та Анатолія Галькевича. Олександра Шеншина, який був заступником головного лікаря Вінницької ЦРКЛ по експертизі працездатності інвалідів, представили до нагороди посмертно лише цього дня, тож його родина отримає медаль згодом. Окрім того, медалями було нагороджено й дванадцятьох медиків, які продовжують лікувати пацієнтів. «Зараз ваша боротьба є ще більш сильною та жертвовною. Нерідко ви віддаєте своє життя, так як і воїни наші на Сході України», – звернувся до понад 60 медиків та членів їх родин архієпископ Михаїл. Владика також зазначив, що в Православній Церкві України регулярно моляться за воїнів, медиків та їх працю й припинення пандемії, однак вирішили вшанувати лікарів ще й своєю нагородою.

У заході разом з владикою взяли участь секретар єпархії протоієрей Ігор Сіранчук та Вінницький благочинний протоієрей Микола Мельник.

ДУХОВЕНСТВО ЛЬВІВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ ПРИВІТАЛИ МЕРА ЛЬВОВА І ПРАЦІВНИКІВ ЛЬВІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

У надвечір'я Різдва Христового Митрополит Макарій разом із духовенством Львівського деканату та студентами Львівської духовної семінарії привітали мера Львова пана Андрія Садового і працівників Львівської міської ради зі святом. Радісна коляда, якою українці звіщають про прихід Месії, стала приємним початком святкуванням народження Спасителя.

ВСЕНІЧНЕ БДІННЯ НАПЕРЕДОДНІ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

Напередодні величного свята Різдва Христового, 6 січня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Всенічне бдіння у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Предстоятелю помісної Української

Православної Церкви співслужили намісник монастиря архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Шепетівський Адріан, всечесна братія Золотоверхої обителі та запрошене духовенство. За богослужінням Його Блаженство виголосив Різдвяне послання. Наприкінці відправи у храмі було звершено спільний спів традиційних колядок, у яких прославляється народження Господа нашого Ісуса Христа – Спасителя світу.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗВЕРШИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ В ДЕНЬ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

В день відзначення величного і радісного свята Різдва Христового, 7 січня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію в кафедральному храмі Православної Церкви України – Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Його Блаженству співслужили намісник монастиря архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Шепетівський Адріан, всечесна братія Золотоверхої обителі та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія архієпископ Агапіт зачитав Різдвяне послання Предстоятеля помісної Української Православної Церкви преосвященним архіпастирям, боголюбивим пастирям, чесному чернецтву та всім православним вірним України. Згодом лунала молитва на Різдво Христове дітям духовним. На завершення урочистої відправи Митрополит Епіфаній звернувся до присутніх

з першосвятительським словом. Зокрема, Його Блаженство сказав, що сьогодні ми по справжньому радіємо, збираємося і молитвою прославляємо новонародженого Христа Спасителя, а простими і доступними словами колядок «Бог предвічний народився» і «Нова радість стала» долаються межі богослів'я. Владика зазначив, що ми радіємо і молимося до Бога, щоб Він був щедрий до нас і в цьому році, і хоч у нашому житті буває багато випробувань, але ми переконані, що Господь, Який приходить у світ заради нас, буде допомагати нам і надалі торувати нелегкий шлях до спасіння. Предстоятель також нагадав про 2-гу річницю з часу вручення Патріаршого і Синодального Томоса про автокефалію, вказавши, що ця подія назавжди увійшла в нашу новітню історію. Ми маємо свою незалежну помісну Церкву, молимося зрозумілою рідною мовою, не заперечуючи при цьому, щоб інші також молилися своєю рідною і зрозумілою мовою. Закінчилася святкова відправа спільним прославленням народження Спасителя традиційною колядкою «Нова радість стала».

АРХІЄРЕЇ ПЦУ ЗВЕРШИЛИ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ З НАГОДИ ПРЕСТОЛЬНОГО СВЯТА КАФЕДРАЛЬНОГО СОБОРУ ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКОЇ ЄПАРХІЇ

У другий день Різдва Христового та в день пам'яті Собору Пресвятої Богородиці, 8 січня 2021

року, кафедральний собор Різдва Христового міста Володимир-Волинський відзначив свій престольний празник. З нагоди храмового свята на запрошення керуючого Володимир-Волинською єпархією Преосвященнішого єпископа Матфея прибули на святкування архієреї з інших єпархій. Божественну літургію святителя Іоана Золотоустого очолив Високопреосвященніший митрополит Львівський і Сокальський Димитрій. Його Високопреосвященству співслужили митрополит Переяславський і Вишневський Олександр, архієпископ Рівненський і Острозький Іларіон, єпископ Володимир-Волинський і Турійський Матфей, єпископ Житомирський і Овруцький Паїсій, єпископ Боярський Геронтій, благочинний собору протоієрей Ігор Бігун, секретар Львівсько-Сокальського єпархіального управління протоієрей Володимир Бачинський та запрошене духовенство. Після літургії митрополит Димитрій виголосив проповідь та від імені архієреїв привітав усіх присутніх з Різдвом Христовим, з днем пам'яті Собору Пресвятої Богородиці та з престольним празником кафедрального собору, а також подякував владиці Матфею за запрошення. Потім був звершений подячний молебень, після якого владика Матфей подякував архієреям та духовенству за спільну святкову молитву. Привітати архієрея та прихожан зі святом прибули представники влади та українські воїни, які подякували духовенству за багаторічну співпрацю і підтримку. Богослужіння завершилось уставним многоліттям та спільною колядкою.

МИТРОПОЛИТ СИМЕОН ПРИВІТАВ З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ ДІТЕЙ ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

8 січня 2021 року митрополит Вінницький і Барський Симеон відвідав Вінницький обласний центр соціально-психологічної

реабілітації дітей. Владика привітав дітей з Різдвом Христовим та побажав Божої допомоги і любові від оточуючих. Вихованці, в свою чергу, привітали Архіпастиря колядками, віршами та піснеспівами, славлячи Новонародженого Христа. Після цього митрополит Симеон роздав дітям іконки Різдва Христового та солодкі подарунки. Владика привітав персонал та керівництво закладу і передав традиційну матеріальну допомогу.

ВСЕНІЧНЕ БДІННЯ НАПЕРЕДОДНІ НЕДІЛІ ПІСЛЯ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

Напередодні неділі після Різдва Христового, тридцять першої після П'ятидесятниці, 9

січня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Всенічне бдіння у Свято-Георгіївському соборі Києво-Видубицького Михайлівського монастиря. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужило духовенство обителі.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ В НЕДІЛЮ ПІСЛЯ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

В неділю після Різдва Христового, тридцять першу після П'ятидесятниці, 10 січня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію святителя Іоана Золотоустого у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі.

Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужила всечасна братія Золотоверхої обителі та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

Також за богослужінням Митрополит Епіфаній звершив священничу хіротонію над дияконом Ігорем Ніштою.

МИТРОПОЛИТ КЛИМЕНТ СТАВ ЛАУРЕАТОМ ВІДЗНАКИ «ОБЛИЧЧЯ РОКУ» – 2020

За жертвну архіпастирську працю в умовах утисків та гонінь митрополит Сімферопольський і Кримський Климент отримав відзнаку «Обличчя року» – 2020. Про це йдеться на сторінці видання «Культура і життя» у Facebook.

Також зазначається, що з 2014 року редакція газети «Культура і життя» (з 2019 року засновником є ТОВ «Видавничий дім «Українська культура») щорічно визначає лауреатів відзнаки «Обличчя року».

Її лауреатами стають люди, які потрапили на перші шпальти газети і є не лише обличчями з обкладинок «КіЖ», а й уособлюють нову Україну, що народилася у вогні Революції Гідності і загартовується на фронтах гібридної російсько-української війни.

АРХІЄПИСКОП ЄВСТРАТІЙ ОСВЯТИВ ХРЕСТ НА ХРАМ- КАПЛИЦЮ СЯТОГО МУЧЕНИКА ІВАНА ВОЇНА

Архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій 6 січня 2021 року звершив у Чернігові освячення хреста на храм-каплицю святого мученика Івана Воїна при просвітницько-

волонтерському центрі. Храм будується на території колишнього ремонтного заводу, яка проходить реновацію. Архіерею співслужили військові капелани та священники Чернігівської єпархії.

ВСЕНІЧНЕ БДІННЯ НАПЕРЕДОДНІ СЯТА ОБРІЗАННЯ ГОСПОДНЬОГО

Напередодні свята Обрізання Господнього, 13 січня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Всенічне бдіння в кафедральному храмі Православної Церкви України – Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Його Блаженству співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всечасна братія монастиря та запрошене духовенство.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗВЕРШИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ В ДЕНЬ СЯТА ОБРІЗАННЯ ГОСПОДНЬОГО

У день свята Обрізання Господнього, 14 січня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію святителя Василя Великого в кафедральному храмі Православної Церкви України – Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі.

Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всечасна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом за богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ В НЕДІЛЮ ПЕРЕД БОГОЯВЛЕННЯМ

В неділю перед Богоявленням, 32-гу після П'ятидесятниці, 17 січня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію в кафедральному храмі Православної Церкви України – Свято-Михайлівському

Золотоверхому соборі. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив першосвятительське слово проповіді.

ЄПІСКОП ВАРСОНОФІЙ ЗВЕРШИВ ЧЕРНЕЧИЙ ПОСТРИГ

17 січня 2021 року, в храмі св. Іоана Хрестителя м. Свалява, за вечірнім богослужінням єпископ Ужгородський і Закарпатський Варсонофій здійснив Чин чернечого постригу над послушником Петром Матичус. Разом з правлячим архієреєм, молилися Архімандрит Кирил (Манзич), настоятель

храму прот. Юрій Віг та запрошене духовенство. Новопострижений монах отримав ім'я в честь прп. Ахили, диякона Печерського (пам'ять 17 січня). Вітаючи монаха Ахилу владика Варсонофій закликав новопостриженого ченця завжди пам'ятати про ті обітниці, які були виголошені ним у храмі, зберігаючи в своєму серці любов до Бога та своїх ближніх.

БОГОСЛУЖІННЯ ПРЕДСТОЯТЕЛЯ У НАВЕЧІР'Я БОГОЯВЛЕННЯ

Предстоятель помісної Української Православної Церкви 18 січня 2021 року звершив богослужіння Навечір'я Богоявлення в кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі.

Уставні відправи цього дня складали великі часи та зображальні, після чого Митрополит Епіфаній очолив вечірню з Літургією за чином святителя Василя Великого. Його Блаженству співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

Наприкінці богослужіння Блаженніший владика звершив чин великого освячення води.

АРХІЄПІСКОП ІЛАРІОН ПРИВІТАВ ПОЧЕСНОГО СТАРОСТУ СВЯТО- ПОКРОВСЬКОГО СОБОРУ АНАТОЛІЯ ПИВОВАРЧУКА З ЮВІЛЕЄМ

Архієпископ Рівненський і Острозький Іларіон привітав почесного старосту Свято-Покровського кафедрального собору Анатолія Пивоварчука з 70 річчям.

Архіпастир побажав Анатолію Івановичу Божої допомоги у подальших його ревних трудах на благо Православної Церкви України і побожного українського народу, та з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія відзначив його Орденом святого Архістратиґа Божого Михаїла I ступеня.

ВСЕНІЧНЕ БДІННЯ НАПЕРЕДОДНІ СВЯТА БОГОЯВЛЕННЯ

Напередодні свята Богоявлення, Хрещення Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа, 18 січня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Всенічне бдіння у Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили намісник монастиря архієпископ Вишгородський Агапіт, всечесна

братія Золотоверхої обителі та запрошене духовенство.

Завтра, 19 січня, Його Блаженство звершить в кафедральному соборі Православної Церкви України святкову Божественну літургію, після якої відбудеться Чин великого освячення води.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ОЧОЛИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ В ДЕНЬ СВЯТА БОГОЯВЛЕННЯ

В день свята Богоявлення, Хрещення Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа, 19 січня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію святителя Іоана Золотоустого у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, Екзарх Вселенського Патріарха в Україні єпископ Команський Михаїл, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив

першосвятительське слово проповіді. Згодом лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії). Після літургії Блаженніший владика звершив у соборі чин великого освячення води.

МИТРОПОЛИТ КЛИМЕНТ ЗВЕРШИВ В ОКУПОВАНОМУ СІМФЕРОПОЛІ ЛІТУРГІЮ З НАГОДИ БОГОЯВЛЕННЯ

Попри постійний тиск окупаційної російської влади в Криму, парафія ПЦУ змогла звершити богослужіння з нагоди Хрещення Господнього і освятити воду. Митрополит Сімферопольський і Кримський Климент 19 січня 2021 року звершив у кафедральному храмі на честь святих рівноапостольних Володимира і Ольги у Сімферополі Божественну літургію з нагоди свята Богоявлення та чин великого освячення води. Після відправи митрополит Климент привітав вірян зі святом та окропив їх освяченою водою. Нагадаємо, що 18 січня 2021 р. на Керченському півострові відновилися богослужіння в парафії с. Осовіни. На Богоявлення в місцевому храмі відбулося перше після тривалої перерви святкове Богослужіння.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗВЕРШИВ ОСВЯЧЕННЯ ДНІПРОВСЬКИХ ВОД У СТОЛИЧНОМУ ГІДРОПАРКУ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 19 січня 2021 року звершив чин великого освячення води біля каплиці Хрещення

Господнього у столичному Гідропарку. Його Блаженству співслужили архієпископ Вишгородський Агапіт та запрошене духовенство. За богослужінням молились представники місцевої влади, громадські діячі та віряни, які прийшли розділити радість свята із Предстоятелем помісної Української Православної Церкви. На завершення відправи Митрополит Епіфаній освятив води Дніпра й окропив присутніх освяченою хрещенською водою.

МИТРОПОЛИТ ПЕРЕЯСЛАВСЬКИЙ І ВИШНЕВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ВІДВІДАВ КИЇВСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЛІЦЕЙ ІМЕНІ ІВАНА БОГУНА

За доброю традицією в день післясвятя Богоявлення Митрополит Переяславський і Вишневський Олександр відвідав Київський військовий ліцей імені Івана Богуна. Владика зустрівся з начальником ліцею – Героєм України, генерал-майором Ігорем Гордійчуком, якому презентував останні друковані видання Фонду пам'яті Блаженнішого Митрополита Володимира

та черговий випуск Українського Церковного Вісника «Помісна Церква». В свою чергу Начальник ліцею висловив подяку за співпрацю, подарував часопис ліцею та розповів про роботу над пам'ятником Івану Богу, який невдовзі має прикрасити фасад ліцею. Після зустрічі митрополит Олександр привітав зі святами ліцейстів та окропив їх хрещенською водою, прикликавши Боже благословення.

ЄПИСКОП ПАВЛО ВЗЯВ УЧАСТЬ У ВІДКРИТТІ ДІОРАМИ ПАМ'ЯТІ ГЕРОЇЗМУ

На запрошення ректора Одеського державного університету внутрішніх справ генерала поліції другого рангу В'ячеслава Аброськіна голова регіонального управління військового духовенства «Південь», єпископ Одеський і Балтський Павло 21 січня 2021 року взяв участь у відкритті діорами Пам'яті героїзму захисників у боротьбі за волю та незалежність України. Ця діорама є символом незламності «кіборгів», даниною шани тим, хто стояв на смерть у боях з окупантами, нагадуванням кожному про героїв, які виборювали й сьогодні продовжують виборювати незалежність нашої держави щохвилини, щодня, часто навіть ціною власного здоров'я і життя. З благословення Блаженнішого Митрополита Епіфанія єпископ Павло відзначив В'ячеслава Аброськіна Благословенною грамотою. Керуючий Одеською єпархією також передав для університету ікону Покрови Пресвятої Богородиці, а для університетської бібліотеки подарував комплект видань духовної літератури.

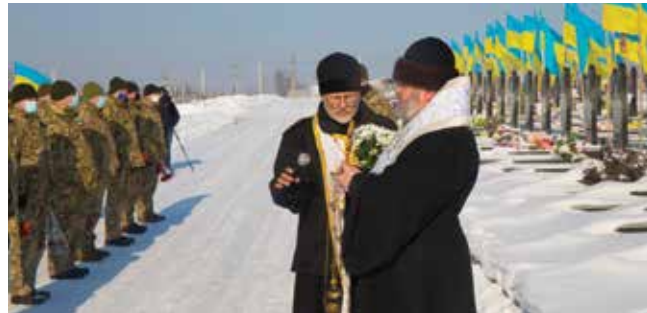

У ТЕРНОПОЛІ МОЛИТОВНО ВШАНУВАЛИ БЛАЖЕННІЙ ПАМ'ЯТІ МИТРОПОЛИТА ВАСИЛІЯ

21 січня 2021 року минуло п'ятнадцять років із часу відходу до вічності митрополита Тернопільського та Буцацького Василя (Боднарчука) – визначного релігійного та національного діяча, людини, яка стояла біля витоків Української Церкви. Цього дня в тернопільському храмі Преображення Господнього звершено Літургію. Богослужіння очолив архієпископ Тернопільський і Кременецький Нестор. Його Високопреосвященству співслужили настоятель храму протоієрей Богдан Комарницький та духовенство єпархії. Після Літургії в храмі відслужили панахиду за блаженної пам'яті митрополитом Васиєм. По завершенні служби архієрей разом із духовенством вшанував світлу свого попередника. Біля могили митрополита Василя було відслужено літію. Митрополит Тернопільський і Буцацький Василь – колишній воїн УПА, в'язень концтаборів, активний борець за автокефалію Української Православної Церкви – був першим правлячим архієреєм Тернопільсько-Буцацької єпархії.

У ХАРКОВІ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ЛЕГЕНДАРНИХ «КІБОРГІВ»

У день Пам'яті захисників Донецького аеропорту в Харківській єпархії вшанували полеглих легендарних «Кіборгів». Поминальну панахиду на Алеї Слави – місці поховань загиблих в АТО/ООС харків'ян (що

знаходиться на території міського кладовища №18) міста Харкова очолив єпископ Харківський і Богодучівський Митрофан у співслужінні капелана Харківського прикордонного загону протоієрея Геннадія Рохманійка. На поминальному заході були присутні й представники територіального центру комплектування та соціальної підтримки міста Харкова, представники Міністерства у справах ветеранів України, ветерани і волонтери.

МІЖОБЛАСНІ СВЯТКУВАННЯ АКТУ ЗЛУКИ УКРАЇНИ

22 січня відзначають 102-гу річницю проголошення Акту Злуки, що увінчав соборницькі прагнення українців обох частин України.

З нагоди Дня Соборності України митрополит Хмельницький і Кам'янець-Подільський Антоній, архієпископ Тернопільський і Бучацький Нестор взяли участь у відзначенні пам'ятної дати в житті всіх українців. На заході були присутні голови Хмельницької та Тернопільської обласної рад, народні депутати, чисельне духовенство Хмельницької та Тернопільської єпархій,

представники інших конфесій, а також велика кількість людей. На мості через річку Збруч, між двома регіонами з'єднали український прапор, делегації двох областей – представники громади, духовенства та влади, обмінялися привітаннями та короваями. Духовенство відслужило молебень за мир і спокій в Україні. Відтак хвилиною мовчання вшанували пам'ять тих, хто поліг у боротьбі за територіальну цілісність і незалежність України. Місце проведення заходу вибрано не випадково, адже в різні історичні періоди річка Збруч була кордоном, що розділяв українців, які жили на території різних держав. «Сьогодні усі ми разом, маємо демонструвати усім єдність, любов до рідної країни, яка об'єднує всіх українців від Луганська до Ужгорода, від Чернігова до Криму» – зазначив митрополит Антоній.

КЕРУЮЧИЙ ОДЕСЬКОЮ ЄПАРХІЄЮ ЗВЕРШИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ В ХРАМІ СВЯТИХ РІВНОАПОСТОЛЬНИХ КИРИЛА І МЕФОДІЯ ПРИ ВІЙСЬКОВІЙ АКАДЕМІЇ

На запрошення військового капелана протоієрея Володимира Стеблини, та начальника Одеської військової академії генерал-майора Олега Вікторовича Гуляка 22 січня 2021 року єпископ Одеський і Балтський Павло очолив Божественну літургію в храмі святих рівноапостольних Кирила і Мефодія при Військовій академії міста Одеси. За богослужінням були піднесенні додаткові прохання за українське військо, визволення нашої Батьківщини від нашествия чужинців

та утвердження в Україні єдиної Помісної Православної Церкви. Після літургії єпископ Павло звертаючись до присутніх з повчальним словом, привітав з Днем Соборності України та наголосив, що весь народ вельми цінує служіння воїнів своїй Батьківщині, а українці покладають велику надію на професійні здібності, на зусилля тих військових, які сьогодні на передовій і які тут в тилу та всіляко виражають їм свою підтримку. З нагоди Дня Соборності України керуючий Одеською єпархією, єпископ Павло з благословення Предстоятеля Православної Церкви України Блаженнішого митрополита Київського і всієї України Епіфанія, за заслуги перед Помісною Українською Православною Церквою та побожним народом, нагородив начальника Військової академії міста Одеси, кандидата юридичних наук, генерал-майора Гуляка Олега Вікторовича орденом святого Архистратига Михаїла другого ступеня. Його Преосвященству співслужили: військовий капелан Військово-медичного клінічного центру Державної прикордонної служби України протоієрей Степан Осадчук, військовий капелан Одеської єпархії настоятель Свято-Троїцького храму м. Одеси протоієрей Василь Вирозуб, настоятель храму Покрови Пресвятої Богородиці смт. Овідіополь Одеської області військовий капелан протоієрей Андрій Ляшик, клірик кафедрального собору Різдва Христового м. Одеси військовий капелан протоієрей Андрій Волошин та військовий капелан Військової академії протоієрей Володимир Стеблина. На богослужінні були присутні викладачі та курсанти Військової академії.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗВЕРШИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ У НЕДІЛЮ ПІСЛЯ БОГОЯВЛЕННЯ

У неділю після Богоявлення, тридцять третю після П'ятидесятниці, 24 січня 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію святителя

Іоана Золотоустого у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всесечна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії). Наприкінці недільної відправи було звершено молебень, під час якого Митрополит Епіфаній підніс молитву за Україну та її народ: воїнів наших, вдовиць, сиріт, за несправедливо ув'язнених, скалічених і немічних, за лікарів та за тих, хто від війни та нашествия чужинців постраждали.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ПРОВІВ ЗУСТРІЧ З КЕРІВНИЦТВОМ ЦЕНТРУ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я МОЗ УКРАЇНИ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 28 січня 2021 року зустрівся із виконуючим обов'язки генерального директора Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України Ігорем Кузіним і

начальником відділу управління проектами та міжнародної співпраці Ольгою Гвоздецькою. На зустрічі також був присутній архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій. Під час спілкування мова йшла про актуальну епідеміологічну ситуацію в Україні та світі, а також план заходів спрямованих на її подолання, зокрема шляхом вакцинації. Окрім того, сторони обговорили питання можливої співпраці та взаємодії Церкви і Центру громадського здоров'я у низці важливих напрямків.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ВЗЯВ УЧАСТЬ У ЗУСТРІЧІ ПРЕДСТАВНИКІВ ВРЦІРО З ПОСЛОМ ПОЛЬЩІ В УКРАЇНІ

Предстоятель помісної Української Православної Церкви 28 січня 2021 року взяв участь у зустрічі представників Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій з Надзвичайним і Повноважним Послом Польщі в Україні Бартошем Ціхоцькі. Блаженнішого Митрополита Епіфанія супроводжував архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій. Учасники зустрічі звернули увагу на стан релігійної свободи в Україні, насамперед на окупованих Росією територіях Криму, Донецької та Луганської областей. Мова йшла про можливі додаткові заходи міжнародного впливу задля покращення становища віруючих, багато з яких переживають переслідування з боку російської окупаційної влади. Посол Польщі висловив підтримку ініціативам Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій, спрямованим на зміцнення сім'ї як важливого суспільного інституту та на утвердження в Україні високих

моральних засад, у тому числі в освітньому процесі. Він також привітав зусилля релігійних спільнот у просвітництві, спрямованому на порятунок українських сімей від згубної культури насильства. Під час зустрічі розглядалися також питання подальшого демократичного розвитку України, зокрема через забезпечення незалежного і справедливого судочинства, верховенства права та невідворотності покарання для порушників закону, зміцнення демократичних інституцій. Посол Бартош Ціхоцькі запевнив присутніх, що релігійні спільноти України можуть розраховувати на підтримку Польщі в порушених під час зустрічі питаннях.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗУСТРІВСЯ З ГЕНЕРАЛЬНИМ ДИРЕКТОРОМ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАПОВІДНИКА «СОФІЯ КИЇВСЬКА» НЕЛЕЮ КУКОВАЛЬСЬКОЮ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 28 січня 2021 року зустрівся з генеральним директором Національного заповідника «Софія Київська» Нелею Куковальською та координатором міжнародного співробітництва заповідника Оленою Ясинецькою. На зустрічі також був присутній заступник голови Управління зовнішніх церковних зв'язків архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій. Під час спілкування йшлося про спільний проект Православної Церкви України та Національного заповідника «Софія Київська» щодо вшанування пам'яті великої княгині київської Інгігерди-Ірини,

дружини святого благовірного князя Ярослава Мудрого з нагоди 970-ліття з часу її упокоєння. Неля Куковальська та Олена Ясинецька зазначили, що саркофаг з останками княгині Інгігерди-Ірини й досі знаходиться у храмі Святої Софії Київської, а приналежність поховання підтверджено численними дослідженнями й антропологічними експертизами, що проводилися впродовж 1936–2016 рр. Тож під час зустрічі було акцентовано увагу й на протидії російським пропагандистським наративам, адже Російською Федерацією у сучасних наукових роботах та церковній життійній літературі активно тиражується міф, де Інгігерда-Ірина ототожнюється зі святою Анною Новгородською, яка начебто похована у соборі Великого Новгорода. Сторони зійшлися на думці, що це один з прикладів того, як країна-агресор намагається присвоїти нашу національну історію та її героїв і знівелювати їх роль для української та світової культури. У підсумку було вирішено провести 23 лютого 2021 року, в день упокоєння великої княгині Інгігерди-Ірини, на території Софії Київської панахиду за спочилими князями й правителями Київської держави та заходи з вшанування великої княгині київської Інгігерди-Ірини.

КОМАНДУВАЧ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ЗСУ НАГОРОДИВ КАПЕЛАНА ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ

Командувач Сухопутних військ Збройних Сил України генерал-полковник Олександр Сирський 28 січня 2021 року вручив відзнаку «За

особливу службу» військовому капелану 30-ї окремої механізованої бригади протоієрею Сергію Дмитрієву, який з перших днів російсько-української війни самовіддано надає душпастирську допомогу українським воїнам. Нагороджуючи священника Командувач наголосив, що саме «шлях» до воїна через серце і душу є неоціненною підтримкою та найважливішою справою, оскільки зміцнює бойовий дух та надає впевненості у священності справи захисту Батьківщини. Капелан благословляє кожного воїна, вселяючи в його душу віру та впевненість при виконанні бойової задачі. Отже, справа військового капелана є дуже важливою та необхідною, відзначив командувач, нагороджуючи бойового капелана.

АРХІЄПИСКОП ЄВСТРАТІЙ ВЗЯВ УЧАСТЬ У ЗУСТРІЧІ ПРЕДСТАВНИКІВ ВРЦІРО ТА МІЖФРАКЦІЙНОГО ОБ'ЄДНАННЯ «ЦІННОСТІ, ГІДНІСТЬ, РОДИНА»

Заступник голови Управління зовнішніх церковних зв'язків архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій 28 січня 2021 року взяв участь у зустрічі представників Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій та міжфракційного об'єднання «Цінності, гідність, родина». Під час зустрічі у форматі жвавого і відвертого діалогу було обговорено низку законодавчих ініціатив. Зокрема, розмова стосувалася проекту Закону про медіа, проекту Закону про Службу військового капеланства й проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання

обігу конопель в медичних цілях, науково-технічній діяльності та промисловості. Окрім того, мова йшла про ситуацію з проведенням антидискримінаційної експертизи підручників і освітніх програм, а також інших ініціатив МОН, пов'язаних із вихованням і ціннісними орієнтирами в освіті. Також було обговорено низку інших питань. За підсумками розмови було сформульовані пропозиції щодо порушених питань. Сторони домовилися про продовження діалогу.

КОМАНДУВАЧ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ЗСУ НАГОРОДИВ КАПЕЛАНА ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ

Командувач Сухопутних військ Збройних Сил України генерал-полковник Олександр Сирський 28 січня 2021 року вручив відзнаку «За особливу службу» військовому капелану 30-ої окремої механізованої бригади протоіерею Сергію Дмитрієву, який з перших днів російсько-української війни самовіддано надає душпастирську допомогу українським воїнам. Нагороджуючи священника Командувач наголосив, що саме «шлях» до воїна через серце і душу є неоціненною підтримкою та найважливішою справою, оскільки зміцнює бойовий дух та надає впевненості у священності справи захисту Батьківщини. Капелан благословляє кожного воїна, вселяючи в його душу віру та впевненість при виконанні бойової задачі. Отже, справа військового капелана є дуже важливою та необхідною, відзначив командувач, нагороджуючи бойового капелана.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗУСТРІВСЯ З ВІЦЕ-ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРОМ З ПИТАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній провів зустріч з Віце-прем'єр-міністром з питань європейської та

євроатлантичної інтеграції України Ольгою Стефанішиною. В ході спілкування сторони обговорили актуальні питання щодо можливої співпраці Церкви і держави у соціальній та гуманітарній сферах. Предстоятель розповів високоповажній гості про благодійні й соціальні проекти, які наразі реалізовує Православна Церква України. Зокрема, йшлося про роботу над відкриттям спеціального будинку, який буде призначений для людей, що опинилися у скрутній ситуації. У підсумку зустрічі було відзначено наявність хорошого підґрунтя задля спільної діяльності на благо тих, хто в Україні особливо потребує підтримки.

В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ЄПАРХІЇ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ГЕРОЇВ КРУТ

29 січня 2021 року, у 103-тю річницю бою біля станції Крути на Чернігівщині загонів військ УНР з російсько-більшовицькими окупантами, що наступали на Київ, відбулися поминальні заходи, в яких взяло участь духовенство Чернігівської єпархії ПЦУ на чолі з архієпископом Чернігівським і Ніжинським Євстратієм. Владика і отці, серед яких були військові капелани, вшанували пам'ять Героїв Крут, поклавши квіти до меморіалу на їхню честь. Також було відправлено заупокійну літію, яку очолив архієпископ Євстратій.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У ТРИДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТУ НЕДІЛЮ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

У тридцять четверту неділю після П'ятидесятниці, 31 січня 2021 року, Блаженніший Митрополит

Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію святителя Іоана Золотоустого у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всесечна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом за богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

АРХІЄПІСКОП ЄВСТРАТІЙ ЗВЕРШИВ ОСВЯЧЕННЯ ХРЕСТА НА МІСЦІ ПОБУДОВИ ПАРАФІЯЛЬНОГО ХРАМУ У С. КРУТИ

На запрошення настоятеля парафії в с. Крути Ніжинського району Чернігівської області протоіерея Сергія Чутченка архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій 29 січня 2021 року очолив богослужіння з нагоди освячення хреста на місці побудови парафіяльного храму на честь Собору Пресвятої Богородиці. Владиці співслужили секретар єпархії протоіерей Роман Кіник, обласний благочинний протоіерей Сергій Чечин та запрошене духовенство. Слід нагадати, що попри силовий спротив заїжджих осіб та керівництва єпархії Московського патріархату, церковна громада с. Крути переважною більшістю голосів на загальних зборах висловила за приналежність до Православної Церкви України. Однак через бюрократичні перешкоди вона

дотепер не змогла реалізувати своє законне право, тому вирішила будувати новий храм.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ВІДВІДАВ МІСЬКИЙ БУДИНОК ДИТИНИ «БЕРІЗКА»

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 1 лютого 2021 року завітав до Київського міського будинку дитини «Берізка». Його Блаженство супроводжували керівник відділу соціального служіння Київської Митрополії Роман Холодов та співробітники відділу. Традиційно, напередодні свого дня народження Блаженніший Митрополит Епіфаній дарує частинку свого тепла та добра тим, хто цього потребує. Предстоятель помісної Української Православної Церкви поспілкувався з дітками, а також передав корисні та приємні подарунки для малечі, необхідні засоби догляду та побутову техніку. Митрополит Епіфаній подякував працівникам дитячого будинку за їхнє батьківство, адже вони опікуються майбутнім, дітьми, які не мають можливості опіки від рідних батьків. Предстоятель Православної Церкви України нагородив Благословенною Грамотою з відзнакою Головного лікаря Олександра Могильного та заступницю головного лікаря Христину Тихомирову. На сьогодні в «Берізці» перебуває 78 дітей. Це єдиний спеціалізований заклад медико-соціальної реабілітації для дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківського піклування, з органічними ураженнями нервової системи, та для дітей народжених ВІЛ-інфікованими матерями, ВІЛ/ СНІД хворих дітей.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ВІДВІДАВ ВЕРХОВНУ РАДУ З НАГОДИ ВІДКРИТТЯ 5-Ї СЕСІЇ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 2 лютого 2021 року відвідав Верховну Раду України з нагоди відкриття п'ятої сесії парламенту дев'ятого скликання. На відкритті сесії прийшов також Прем'єр-міністр Денис Шмигаль та члени уряду, керівники дипломатичних представництв й інші офіційні особи.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ПРОВІВ ЗАСІДАННЯ СИНОДАЛЬНОЇ СТАТУТНОЇ КОМІСІЇ

Під головуванням Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія 2 лютого 2021 року відбулося засідання Синодальної статутної комісії.

Під час зустрічі було розглянуто ряд актуальних питань порядку денного. Зокрема, мова йшла про удосконалення нормативної документації Православної Церкви України.

Окрім того, було надано доручення щодо підготовки проектів документів для розгляду їх на наступному засіданні комісії.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗУСТРІВСЯ З МІСЬКИМ ГОЛОВОЮ БІЛОЇ ЦЕРКВИ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 4 лютого 2021 року зустрівся з міським головою Білої Церкви Геннадієм Диким. У зустрічі також взяли участь депутат Білоцерківської міської ради Геннадій Джегур, протоіерей Микола Гопайнич та протоіерей Віталій Стефаник. На початку спілкування Геннадій Дикий та Геннадій Джегур привітали Предстоятеля помісної Української Православної Церкви з річницею інtronізації та Днем народження. Під час зустрічі сторони обговорили епідеміологічну ситуацію у Білій Церкві та Україні в цілому, а також підтримку та розвиток державної мови.

У СВЯТО-МИХАЙЛІВСЬКОМУ ЗОЛОТОВЕРХОМУ СОБОРІ ПОПРОЩАЛИСЯ З РЕЖИСЕРОМ СЕРГІЄМ ПРОСКУРНЕЮ

У Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі 4 лютого 2021 року завершено чин похорону режисера Сергія Проскурні. Вшанувати пам'ять Сергія Владиславовича прийшов Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній. Предстоятеля помісної Української Православної Церкви супроводжував митрополит Вінницький і Барський Симеон. Відповідаючи на питання журналістів з приводу постаті Сергія Проскурні Його Блаженство зокрема зазначив: «Останнє наше спілкування було на патріотичних нотах, коли ми об'єдналися й Церква набувала свого становлення. Він вболівав за це, він цим жив і

співпереживав. Остання наша розмова була саме про ці основоположні речі, бо це для нього як українця було внутрішнім наповненням». Сергій Проскурня народився 28 листопада 1957 року у Львові. Відомий режисер та продюсер, був співорганізатором різноманітних вистав, концертів та мистецьких фестивалів, зокрема й «Червоної рути». Керував Одеським оперним та Черкаським драматичним театрами.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У ТРИДЦЯТЬ П'ЯТУ НЕДІЛЮ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

У тридцять п'яту неділю після П'ятидесятниці, 7 лютого 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію святителя Іоана Золотоустого у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Харківський і Богодухівський Митрофан, Екзарх Вселенського Патріарха в Україні єпископ Команський Михайл, всесечна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом за богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

Наприкінці відправи Митрополит Епіфаній відзначив керівника архіерейського хору Свято-Михайлівського Золотоверхого собору Дарію Кулаш орденом архістратиґа Божого Михаїла другого ступеня.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ВЗЯВ УЧАСТЬ У ВСЕУКРАЇНСЬКОМУ ФОРУМІ «УКРАЇНА 30. КОРОН- АВІРУС: ВИКЛИКИ ТА ВІДПОВІДІ»

Предстоятель Православної Церкви України Блаженніший Митрополит Епіфаній 8 лютого 2021 року взяв участь у Всеукраїнському форумі «Україна 30. Коронавірус: виклики та відповіді». Захід розпочався із виступу Президента України Володимира Зеленського, який акцентував увагу на зусиллях держави щодо протидії COVID-19, зокрема й шляхом вакцинації, яка незабаром має розпочатися. Нагадаємо, що Блаженніший Митрополит Епіфаній неодноразово висловлював думку, що загалом щеплення не заборонені ніякими релігійними приписами, проте за саму медичну процедуру та якість вакцин відповідальність мають брати системи охорони здоров'я та держави, адже це є в їхній компетенції.

УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ ФЕЛІКС ПАЙМАШ

6 січня на 81 році життя упокоївся заштатний клірик Тернопільської єпархії протоієрей Фелікс Паймаш. Отець Фелікс народився 14 березня 1940 року у селищі Борова Фастівського району Київської області. У 1947-57 роках навчався у місцевій школі. В 1972 році поступив до Одеської Духовної семінарії, яку закінчив 1976 року. 25 серпня 1975 року був рукоположений на диякона митрополитом Сергієм. Наступного року, на Свято Торжества Православ'я Митрополитом Філаретом у Володимирському Соборі був рукоположений на священника. Нис послух на різних парафіях. Служив в храмі Казанської Ікони Божої Матері в м. Києві.

Вічна йому пам'ять!

УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ ГРИГОРІЙ ГІНКА

Із сумом сповіщаємо, що 8 січня спочив у Господі заштатний клірик єпархії протоієрей Григорій

Гінка. Отець Григорій народився 1977 року у с. Грицівці Збаразького району. Навчався у тернопільській ЗОШ 26. Духовну освіту здобув у Тернопільській духовній семінарії. У квітні 1996 року митрополитом Васиєм був рукоположений на диякона, 14 січня 1997-го – на священника, 2000-го піднесений до сану протоієрея. З благословення митрополита Василя 2005 року нагороджений хрестом з прикрасами. Протоієрей Григорій нис пастирське служіння на Збаражчині.

Вічна йому пам'ять!

УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ ОЛЕКСАНДР УРАЗОВСЬКИЙ

З сумом повідомляємо, що 7 січня 2021 року, після важкої хвороби, упокоївся у Бозі клірик Луганської єпархії протоієрей Олександр Уразовський. Священнослужитель собору святого пророка Іллі, м. Северодонецька. Він був одним з перших священників, що приєднався до Православної Церкви України на Луганщині.

Вічна йому пам'ять!

УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ ВОЛОДИМИР ЦЯНЦЬО

Із сумом повідомляємо, що 12 січня 2021 року, на 48-му році життя, після тяжкої хвороби, відійшов до Господа протоієрей Володимир Цянцьо, настоятель і будівничий храму Вознесіння Господа нашого Ісуса Христа міста Канів.

Народився протоієрей Володимир Цянцьо 4 липня 1973 року в селі Либохора, Турківського району на Львівщині. В 1998 році закінчив духовну семінарію. В 1995 році був висвячений у сан диякона, того ж року отримав ієрейську хіротонію, а в 2000 році зведений до сану протоієрея. З 1999 року – клірик Черкаської і Кіровоградської єпархії УАПЦ, нині ПЦУ.

Вічна йому пам'ять!

УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ РОМАН ОЛЕКСЮК

Із сумом сповіщаємо, що на 74-му році життя після довготривалої тяжкої хвороби 29 січня 2021 р. відійшов у вічність митрофорний протоієрей Роман Олексюк, настоятель храму Покрови Пресвятої Богородиці

с. Слобідка та будівничий Храму Успіння Пресвятої Богородиці с. Братківці Тисменицького району Івано-Франківської єпархії.

Протоієрей Роман народився 8 березня 1947 року в с. Братківці, Тисменицького району Івано-Франківської області. У 1979 році закінчив навчання у Московській Духовній Семінарії. Рукоположений у сан священника митрополитом Київським і Галицьким митрополитом Філаретом 8 жовтня 1979.

Вічна йому пам'ять!

УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ РОМАН ГЛУБІШ

Із сумом сповіщаємо, що 28 січня на 61-му році життя спочив у Господі клірик Тернопільської єпархії, настоятель храму Покрови Пресвятої Богородиці с. Сосулівка Чортківського району протоієрей Роман Глубіш.

Отець Роман народився 1960 року у с. Долина Тербовлянського району. Навчався у тернопільській ЗОШ №8. У 1986 році закінчив Московську духовну семінарію в Загорську. У квітні 1986 року був рукоположений на диякона, у серпні 1988-го – на священника.

Протоієрей Роман розпочав пастирське служіння у кафедральному соборі м. Кіровограда (нині – Кропивницький). Згодом упродовж майже 25 років служив на парафіях у Росохачі та Сосулівці, а з 2013-го був настоятелем храму Покрови Пресвятої Богородиці с. Сосулівка Чортківського благочиння.

Вічна йому пам'ять!

ІЄРОМОНАХ МИХАЇЛ (КАРНАУХ),

насельник Михайлівського
Золотоверхого монастиря

Відзначаючи велике дванадцяте свято – Богоявлення Господнього, Православна Церква пропонує віруючим звершувати чин великого освячення води. А в інші дні освячуємо воду за малим чином. Подія Хрещення Ісуса Христа має пряме відношення до кожного віруючого християнина. Будучи Богом і досконалою людиною, «Він же хрестився не тому, що Сам мав потребу в очищенні, але для того, щоб, засвоївши Собі моє очищення, «сокрушити у воді голови зміїв» (Пс.113:3), потопити гріх і поховати у воді всього старого Адама, освятити хрестителя, виконати закон, відкрити таїнство Тройці, стати для нас образом і прикладом хрещення» – пише прп. Іоан Дамаскин. Через особисте хрещення Ісус Христос не тільки розпочинає проповідницьку діяльність в земних умовах, але покладає початок лікування пошкодженої гріхом людської природи.

Вода стає одним із засобів допомоги у спасінні людини. Яскравим біблійним прикладом ще старозавітньої епохи є перехід євреїв через Червоне море (Див. Вих. Глава 14). До часу приходу Христа вода використовувалася юдеями під час

СВЯТА ВОДА

звершення приписів старозавітного закону. Свт. Іоан Золотустий пише «Так Бог заздалегідь дарував воду, яка очищає нечистоту тіла, несуттєві осквернення, наприклад, від дотику до померлих, від прокази та від інших подібних причин. Та й багато чого у Старому Завіті, як бачимо звершувалося за допомогою води». Неможливо оминати факт існування купальні в Єрусалимі біля Овечих воріт, де за словами євангелиста Іоана Богослова раз у рік одна людина отримувала зцілення після сходження ангела у купальню. Важливо розуміти, що в купальні зцілялася лише одна людина. Це чудо було одномоментним в році. Христос же прийшов спасти усе людство, тепер кожна людина отримала можливість відновити втрачений через гріх зв'язок із Богом. А вода стає складовою частиною нашого духовного народження в Христі, за словами митрополита Ієрофея Влахоса: «В році Йордан Христос освятив води, через це ми в день Богоявлення звершуємо обряд водосвячення, де молимо Святого Духа зійти і освятити води. З'єднана з Благодаттю Божою вода перестає бути водою гріхопадіння і стає водою відродження». Вода, що освячена в дні святкування Богоявлення в церковній традиції отримала назву «Велика агіасма», що українською мовою означає велика святиня.

Як освячувалася вода в громадах християн перших двох – трьох століть, сьогодні нам невідомо. Очевидно, існували різні практики звершення чину освячення води. Дослідникам літургічного життя

Церкви важко встановити межі розповсюдження чинів освячення води. Проте вже у IV ст. Константинопольська Церква знала про поняття святої води.

Адже святий Іоан Золотоустий (бл. 347 – 407) згадує у гомілії на Богоявлення про традицію черпати воду в цей день та зберігати її упродовж тривалого часу. Тож VI ст. чин освячення води в Східній церкві став загальнозживаним. Остаточнo Чин Великого освячення води уклав святий Сорфоній, патріарх святого Граду Єрусалима. До нас дійшли літургічні списки чину освячення води VIII – IX ст. У Великому чині можна помітити дві головних теми. Власне про це говорить структура водосвяття. Це згадка про хрещення Ісуса Христа в Йордані. А друга – це практична потреба віруючих підтримці в духовному житті.

До теми хрещення ми можемо віднести уривки Священного Писання та та частину прохань із Великої екстени. А до теми практичної потреби віруючих можемо віднести знову ж таки прохання із Великої екстени та молитви, що розміщуються за нею. Церква переконана, що свята вода освячується через сходження Святого Духа «Щоб освятилася вода ця силою і дієм і сходженням Святого Духа». Зрештою, людина часто потребує якихось зовнішніх дій для підтвердження невидимої дії Святого Духа. До цих священнодійств належить кадіння чесного хреста та посуду з водою, священниче благословення рукою води та на кінець занурення святого хреста у воду. Після занурення хреста священник окроплює святою водою вірних. Після богослужіння віруючі мають змогу зачерпнути свяченої води для своїх домашніх потреб.'

Окрім великого освячення води в Церкві існує чин малого освячення води. Його можна звершувати за потребами вірних, на згадку про подію сходження ангела в Силоамську купель.

Сьогодні в Церкві існує традиція звершувати чин малого освячення у п'ятницю Світлої седмиці, у свято Переполовнення, в день винесення Чесних древ Хреста Господнього 14 серпня, та в дні храмових свят. В Українській Церкві існує традиція ще освячувати воду у день Стрітіння Господнього.

Як приклад, у нашому Михайлівському Золотоверхому монастирі існує звичай звершувати освячення води в день пам'яті пророка Іллі. Появу малого чину освячення води приписують апостолу Матфею. Через пошкодження книг Климента, єпископа Римського, сьогодні немає змоги прочитати місце, де пишеться про освячення води. Із VII ст. впроваджується практика освячувати воду першого дня кожного нового місяця. Сьогодні ця традиція зберігається на святій горі Афон (Греція).

Наш український народ називає чин малого освячення води водосвятним молебнем, адже на ньому найчастіше згадується Пресвята Богородиця. Часте призивання Божої матері пов'язане із викликами, які поставали перед

Церквою на момент написання чину. Остаточно водосвятний молебень був сформований за часів Константинопольського Патріарха Фотія в IX ст. За своїм обсягом він є більшим ніж Великий чин освячення води.

В очах православного християнина освячена вода є святиною. Це вимагає від нас пошани до благодаті, що міститься у святій воді. Ми їй повинні зберігати в чистому посуді та в належному місці нашої оселі, можна її поставити у молитовному куточку кімнати. Якщо це звичайна пляшка, то варто її підписати задля поінформування родичів. Інколи до священика приходять люди із сум'яттям совісті, що вони, або їх члени родини випадково викинули під час «генерального прибирання» пляшку з святою водою в сміття. Серед практикуючих християн розповсюджена традиція щоденно пити освячену воду натщесерце. Типікон (книга про звершення боголужінь) зауважує, що освячену воду можна пити при будь-якій потребі чи необхідності. Якщо забажаємо випити святої води, то можемо без вагань її споживати навіть увечері чи після трапези.

На останок не можна нам закривати очі на обрядовірство, яке сформувалося навколо свяченої води. Пастирі повинні, як на свято Богоявлення чи перед початком малого освячення води, у проповіді розвінчувати неправильні думки щодо святої води. Навіть якщо за першим разом пастир не помітить явної зміни у поведінці більшості парафіян, все ж одиниці почують пастирський голос. І це вже добре! Розпочнемо з найголовніших хибних думок:

- 1) Ототожнення освячення святої води з Літургією або інколи надання переваги освяченій воді перед Євхаристією. Особливо це помітно у дні святкування Богоявлення, дехто вважає, що головне набрати води, а на богослужіння можна не приходити;
- 2) Думка, що нібито свята вода, котра освячена в день Богоявлення є сильнішою за воду, що освячена в Навечір'я Богоявлення чи в інший день малим чином;
- 3) Сприйняття святої води як чергового магічного оберегу від зла, і зовсім неважливо як ми себе поведимо в житті;

- 4) Дехто звертає увагу, яким хрестом освячують воду, нібито святий хрест повинен бути срібним, а не іншим. Значення немає який хрест використовується в чинах освячення. Освячується вода, повторимо ще раз, Духом Святим.
- 5) Бажання зачерпнути святої води першим, щоби бути багатим в році. Повір'я швидше за все появилось відтоді, коли поміщики чи можновладці черпали воду першими. Ми повинні пам'ятати, що в Церкві ми всі рівні. Пастирі повинні подбати щоби воду розливали благочестиві миряни, які можуть ще раз нагадувати народу про те, що вода є святою і однаковою, навіть якщо ви будете сотим у черзі її брати.
- 6) Страх поділитися святою водою із ближнім, який в силу життєвих обставин не зміг прийти в храм. Доводилося одного разу спілкуватися із людиною, що лежить в немочі, котра зі сльозами розповідала, як у день Богоявлення сусідка побоялась їй надлити святої води із своєї посудини, натомість запропонувала у неділю в храмі взяти немічній святої води. Якщо священику відомо, що в його парафії є немічні люди, то варто потурбуватися про них передаючи святую воду через знайомих людей. Думаю, що їм буде радісно на душі.
- 7) Віра в народні прикмети погоди на Богоявлення чи в інші дні. Погода не має впливу на силу сходження Святого Духа.

Отже, свята вода принесе духовну користь лише при правильному розумінні її духовних властивостей та використанні в наших благих потребах. Тоді вона стане допомогою для успадкування блаженного життя в Царстві Небесному.

